

ISSN: 2587-2621

Volume 1 Issue 2, November 2017

TARİHİ YARIMADA'DAKİ ROMA VE BİZANS DÖNEMİ SARNIÇLARI*

The Roman And Byzantine Cisterns In Historical Peninsula

Selim Sani GÜNGÖR**

Özet: Sarnıçlar, yağmur sularını biriktirmek için genellikle toprak altına yapılan, duvarları özel harçlarla sıvalı, su depolarıdır. İnsanlığın tarih boyunca baş etmek zorunda kaldığı problemlerin başında gelen susuzluk veya suya erişim zorluğu dünyanın muhtelif yerlerinde ve farklı tekniklerde sarnıçların yapılmasını zorunlu kılmıştır.

Birçok şehrin meselesi olan susuzluk problemi, İstanbul'un da antik dönemlerden beri yüz yüze olduğu sorunlardan biridir. Tarihsel süreç boyunca nüfusun çoğalmasına karşın su kaynaklarının yetersiz olması, şehir dışından suyun taşınması ve depolanması ihtiyacını doğurmuş, özellikle Roma ve Bizans dönemlerinde çok sayıda sarnıç, İstanbul'un mimarlık envanterine kazandırılmıştır. Sarnıçların İstanbul'un taşınmaz kültür mirası içerisinde önemli bir yer tutmasından hareketle çalışmamızda tarihi yarımada da bulunan sarnıçlar ele alınmıştır. Çalışmamızda kullanılan öncelikli metod, kütüphane ve arşiv çalışmasıdır. Daha sonra Tarihi Yarımada'daki sarnıçlar yerinde tespit edilmiş, günümüzdeki durumları belgeleme ve fotoğraflama metodu ile kayıt altına alınmıştır. Tarihi Yarımada sarnıçlarına ilişkin bu makalede; sarnıçların tarihsel geçmişi tetkik edilerek, yarımada da bulunan, ancak yayınlarda çok fazla ele alınmamış olan on iki sarnıç detaylı olarak incelenmiştir. Böylece bu çalışma ile söz konusu literatüre katkı sağlamak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İstanbul, Sarnıç, Tarihi Yarımada Sarnıçları, Roma ve Bizans Sarnıçları.

Abstract: Cisterns are plastered with special mortars water reservoirs that are usually constructed underground to collect rainwater. At the beginning of the problems that mankind has had to deal with throughout history, the drought or the difficulty of accessing the water has necessitated cisterns in various parts of the world and in different techniques.

The problem of thirst, which is the issue of many cities, is one of the problems that Istanbul has been a century since antiquity. Despite the proliferation of the population during the historical process, the inadequacy of the water resources gave rise to the need to transport and store water from outside the city, especially in the Roman and Byzantine periods, many cisterns were brought to the Istanbul's architectural inventory. From this point, we have been working on library and archives for the cisterns in the Istanbul Historical Peninsula. Because cisterns occupy an

* Bu makale Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı'nda, 2015 yılında onaylanmış "İstanbul Tarihi Yarımada'daki Roma Ve Bizans Dönemi Su Sarnıçları" adlı yüksek lisans tezinden uyarlanmıştır.

** (Araştırma Görevlisi); Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Meslek Yüksekokulu, Mimari Restorasyon Programı, İstanbul, e-mail: selim.sani.gungor@msgsu.edu.tr.

important place in Istanbul's immovable cultural heritage, cisterns on the historical peninsula were handled in this study. The primary method in our work is library and archive work. After that, the cisterns of the Historical Peninsula were identified on the spot and the present conditions were documented and photographed. This article on the historical peninsula cistern; the historical history of the cisterns was examined and twelve cisterns located on the peninsula but not much taken up in the publications were examined in detail. Thus, the aim was to contribute to the literature.

Key Words: Istanbul, Historical Peninsula Cisterns, Cistern, Roman and Byzantine Cisterns.

Giriş

İnsanlığın en önemli ihtiyaçlarından bir olan su ve suyun temini, medeniyetin ilk dönemlerinden beri insanoğlunun çözmek zorunda olduğu sorunların başında gelmektedir. Tarih devirleri boyunca şehirler, genellikle su yakınlarına kurulmuştur. Sonraki dönemlerde ise verimli topraklarda yer alan ancak su kaynaklarına uzak kurulan şehirlerde, suya kolaylıkla ulaşılabilme adına su kemeri, suyolu ve suyun depolandığı açık veya kapalı tasarlanmış sarnıçlar mimari elemanlar olarak vücut bulmuştur.

Suyun evlere kadar getirilmesinden önce halkın çamaşır yıkamak, yıkanmak, hayvanlara su vermek, çöpler ve atık suların kurtulmak amacıyla nehirleri kullanmasıyla, su kaynakları kirlenmiştir. Bu durum, insanları temiz su sağlayacak yeni kaynakları bulmaya yönlendirmiş, sorunu çözmek içinde, temiz su kaynağını bir suyoluyla şehre getirme ve depolama yolu tercih edilmiştir.¹ Böylece sarnıçların yapımına başlanmıştır.

Tarihsel süreçte sarnıçlar ilk olarak tarımsal arazileri sulamak amacıyla kullanılmıştır. Doğal su kaynaklarına uzak verimli toprakların keşfedilmesinden sonra, bu toprakların sulanması amacıyla temelleri atılan ilk sarnıçlar, dünyanın hemen hemen her bölgesinde çeşitli boyut ve tekniklerde yapılan sarnıçlar, şehirlerin nüfuslarının artması nedeniyle asal olarak içme suyu biriktirmek için yapılmaya başlanmıştır.

Makalemizin konusunu oluşturan Tarihi Yarımada sarnıçları dünya mimarlık tarihinde, gerek teknik, gerekse tasarım açısından Roma ve Bizans mimarlık dünyasının özgün örneklerindedir.

Sarnıçların Tarihsel Gelişimi

Sarnıçların dünyadaki en eski örneklerinden biri Peru yakınlarındaki Nazca'dadır. Cantayo bölgesi olarak bilinen bölgedeki yapılar, taş örgü duvarlarla spiral şeklinde yapılmıştır. Uzun bir süre su kaynaklarına uzakta yer alan bu sarnıçlara suyun, yağın yağmurlarla biriktirildiği düşünülmüştür. Ancak yakın zamanda yapılan arkeolojik kazılar ve bilimsel çalışmaların sonucunda bu sarnıçları besleyen suyolları ve kanallar keşfedilmiştir.²

Yine arkeolojik kazılarda ortaya çıkan bir diğer sarnıç, Hindistan'da Pavurallakonda Bheemili bölgesinde MÖ II. yüzyıla tarihlenen sarnıçtır.³ Dünya mimarlık mirasının ilk sarnıçlarından biri sayılabilecek olan bu yapı, bölgenin en yüksek noktasındaki kayaya oyulmuş ve yağmur sularının bu oyukta birikmesi amaçlanmıştır. Sarnıcın bir kenarında temizlik için yapıldığı düşünülen, oyularak yapılmış olan merdiven bulunmaktadır.

¹ Seçil Gül Ocak, *Batı Anadolu Roma Dönemi Örnekleriyle Sukemerleri, Künkleri ve Sarnıçları Üzerine Bir Araştırma ve Uygulama Çalışması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2009, s.6.

² Natalia Klimczak, "Solved: The Mystery of the Spiraling Holes in the Nasca Region of Peru", <http://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/solved-mystery-spiraling-holes-nasca-region-peru-005704>, erişim tarihi: 12.09.2017.

³ "Pavurallakonda", <https://en.wikipedia.org/wiki/Pavurallakonda>, erişim tarihi: 19.10.2015.

Resim 1. Peru Nazca'daki Sarnıcın Taş Örgü Sistemi.⁴

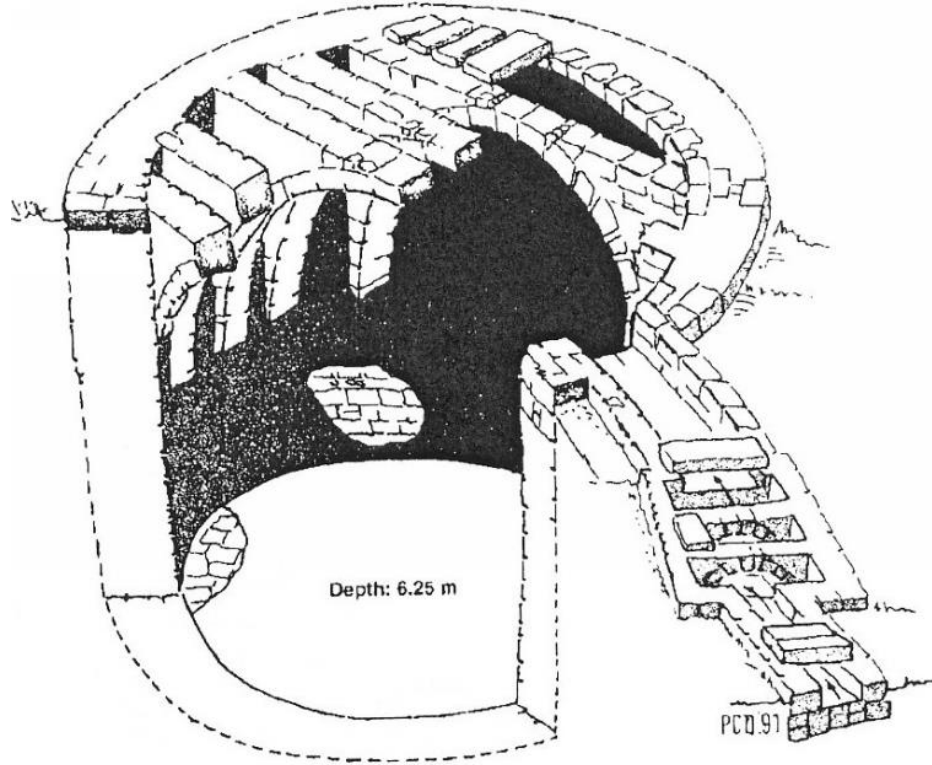
Resim 2. Hindistan Pavurallakonda Bheemili Bölgesindeki Sarnıç.⁵

Kudüs'te yapılan arkeolojik kazılarda, hemen her evin altında, insanların kendi imkânlarıyla yapmış oldukları sarnıçlar bulunmuştur. Bu sarnıçlar, armut biçiminde küçük girişli, doğal taş içine oyulmuş veya taş duvar ile örülmüş yapılardır. Ayrıca sızıntıyı önlemek

⁴ Natalia Klimczak, "Solved: The Mystery of the Spiraling Holes in the Nasca Region of Peru", <http://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/solved-mystery-spiraling-holes-nasca-region-peru-005704>, erişim tarihi: 12.09.2017.

⁵ "Pavurallakonda", <https://en.wikipedia.org/wiki/Pavurallakonda>, erişim tarihi: 19.10.2015.

için duvarların sıvanmasının ilk kez bu sarnıçlarda yapıldığı düşünülmektedir.⁶ Fas'ta bulunan Agdal Sarnıcı, El Cedide'deki Roma dönemi sarnıcı, Japonya Nagasaki'deki sarnıç, Kartaca'daki La Marga Sarnıcı, Kudüs'te yakın zamanda keşfedilen 3000 yıllık sarnıç, insanların suyu depolamaya verdikleri önemin yeni olmadığını göstermektedir.

Resim 3. Kudüs'te Ev Altında Bulunan Sarnıç.⁷

Roma Dönemindeki en iyi tasarlanmış sarnıç örnekleri, Roma şehrinde bulunmaktadır. Bu dönemin sarnıçları, suyollarıyla kentlere getirilen suların depolanmasında, dinlendirilmesinde ve dağıtımında halkın suya kolaylıkla ulaşabilmesini sağlamıştır. Roma İmparatorluğu'nda ilk dönemlerde yapılan sarnıçlar, kayalara oyulmuş küçük boyutlu yapılar olup daha çok saray yapılarını beslemekteydi. Genişleyen topraklar ve artan nüfus nedeniyle su kaynaklarından uzaklaşma sarnıçların önemini artırmıştır. İlk dönemlere göre sarnıçların boyutları büyümeye başlamış, mimari özellikleriyle dikkat çeken, yer üstünde kapalı ya da açık havuzlar olarak tasarlanan sarnıçlar Roma Dönemi su yapıları içinde yer almıştır.

Anadolu'da da Roma Döneminden günümüze kadar ulaşmış sarnıçlara rastlanmaktadır. En son 2010 yılında İzmir Kadifekale'de yapılan Smyrna kazılarında Roma döneminin ait olduğu belirlenen 1000 m² büyüklüğünde bir sarnıç keşfedilmiştir.⁸

⁶ Henning Fahlbusch, "Municipal Water Supply In Antiquity", <http://www.romanaqueducts.info/webteksten/waterinantiquity.htm>, erişim tarihi: 01.11.2017.

⁷ H. Fahlbusch, *a.g.w.*

⁸ "Bu da İzmir'in Yerebatan'ı", https://www.yeniasir.com.tr/sarmasik/2010/08/29/bu_da_izmirin_yerebatani, erişim tarihi: 24.10.2017.

Resim 4. Günümüzde kültür parkı olarak kullanılan Mokios Açık Sarnıcı.⁹

Bizans Döneminde ise sarnıçlar yer altına alınmış, sütunlarla desteklenen tonozlu yapılar haline gelmiştir. Özellikle hem imparatorluğun başkenti hem de bir ticaret merkezi olan İstanbul'da 400.000'i bulan nüfusun su ihtiyacını karşılamak için yüzlerce sarnıç yapılmıştır.¹⁰ Önceleri birbirlerinden bağımsız olarak duran sarnıçların, şehrin su şebekesine bağlanmaya başlanmaları MS V. yüzyıldan itibaren olmuştur. Buna karşın, yeraltı su sisteminin tamamının birbirine bağlı olmadığı, imparatorların, yönetici ve bürokratların yaptırdıkları bağımsız su tesisleriyle ancak belirli miktarda suyun dağıtılabildiği kabul edilmektedir.¹¹

Suyollarının MS VII. yüzyıldan sonra bakımsız kalması ve sarnıçların öneminin anlaşılmasıyla yeni sarnıçların yapımı hızlanmış, hatta bazı uygun binaların duvarları su geçirmeyen harç ile kaplanarak sarnıca dönüştürülmüştür. Bu sarnıçlardan belki de en önemlisi, plan özellikleri açısından Roma'daki Pantheon'u ve Selanik'teki Galerius Mausoleumu'nu andıran İstanbul Laleli'deki Myrelaion (Bodrum Camii) Sarnıcı'dır. Özgün işlevi bilinmeyen bu yapının kubbeyle örtülmüş bir rotunda olduğu düşünülmektedir.¹²

İlerleyen yıllarda gelişen tekniklerle suyu uzamaya başlamış, yapılan kemerler, maksemeler ve basınçlı su terazileri ile suyun taşınması kolaylaştırılmıştır. Bunun sonucu olarak sarnıçlar önemini yitirmeye başlamışsa da XVI. yüzyıla kadar mimari özellikleriyle göze çarpan sarnıçlara rastlanmaktadır. Casablanca'nın güneyinde bulunan El Jadida şehrinde 1514 yılına tarihlenen Portekiz Sarnıcı,¹³ geç dönem sarnıçlarına önemli bir örnektir.

⁹ İstanbul'un Fatih ilçesinde, Fındıkzade semtinde bulunan Mokios Sarnıcı "Çukurbostan" olarak bilinir. Yöre halkı tarafından sarnıcın içinde uzun yıllar gecekondular yapıldığı sonradan bu yapıların yıkıldığı söylenmektedir. Günümüzde ise Fatih Belediyesi tarafından sarnıcın içi Kültür Parkı olarak kullanılmaktadır.

¹⁰ İstanbul'un, özellikle 6. yüzyılın ortalarında nüfusunun yaklaşık 500.000 olarak tahmin edilmektedir. Hastalıklar, kuşatmalar ve 1204'teki Latin işgali kentin nüfusunun ciddi şekilde azalmasına neden olmuştur. Ancak bazı tahminlerde yine 10. yüzyılın ortalarından 12. yüzyılın başlarına kadar 400.000'i aşan nüfusu ile İstanbul'un yine dünyanın en büyük şehri olduğu yer almaktadır (<http://www.haber7.com/kitap/haber/879650-istanbul-nufusunun-tarihi-gelisimi>).

¹¹ Ab-ı Hayat, "Ana Hatlarıyla İstanbul'da Roma ve Bizans Dönemlerinin Su Mimarisi", <http://abihayatsergisi.com/portfolio=ana-hatlarıyla-istanbulda-roma-ve-bizans-donemlerinin-su-mimarisi>, erişim tarihi: 27.09.2017.

¹² Batu Bayülgen, "Antiokhos ve Lausos Sarayları", *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı: 283, 2017, s.16.

¹³ 2004 yılında Unesco tarafından Dünya Mirası Listesi'ne alınan Portekiz Sarnıcı 1916 yılına kadar kapalı kalmış, sonrasında dükkânını büyütme isteyen bir tüccar tarafından tesadüfen keşfedilmiştir. 6 nefli, 25 sütunlu ve tepe

İstanbul'un 1453 yılında Osmanlılar tarafından feth edilmesinden sonra kentin sarnıçları, Bizans Dönemine nazaran önemini yitirmiştir. Sarnıçların gözden düşmesinin en önemli nedeni gelişen yapım tekniklerinin yanı sıra İslam dininde durgun suyun yerine akan suyun kullanılmasıdır. Osmanlı İmparatorluğu'nda zamanla işlevlerini yitiren sarnıçların birçoğu tarihsel süreçte yıkılmış veya girişleri kapatılarak şehrin kolektif hafızasından silinmiştir. Bir kısmı ise depo ya da farklı işlevler için fonksiyonalize edilerek kullanılmıştır.

Tarihi Yarımada Sarnıçları

Dünyada ki kadim şehirlerden biri olan İstanbul, MÖ VII. yüzyılda Megaralı Kral Byzas tarafından Byzantion ismi ile kurulmuştur¹⁴. Oldukça kurak bir arazi üzerine tesis edilen şehrin, çağlar boyunca yüz yüze kaldığı ve baş etmek zorunda olduğu problemlerin başında susuzluk gelmektedir.

Byzantion'un doğal sınırları içinde bulunan Tarihi Yarımada'nın¹⁵ tam ortasından geçen Lykos (Bayrampaşa Deresi) Deresi¹⁶ verimli bir su kaynağı olmamasından dolayı, şehre dışarıdan su getirilmesi zorunluydu. Söz konusu yoksunluk nedeniyle ilk kez Roma İmparatoru Hadrianus¹⁷ tarafından İstanbul'a su getirilmesi düşünülmüştür. Çeşitli suyolları ve kemerler inşa edilmiş, Kırklareli-Pınarhisar çevresinden su toplanarak şehre taşınmıştır. İmparator Valens ve I. Theodosius¹⁸ tarafından yaptırılan yeni isale hatları ile kentin su ihtiyacı büyük ölçüde karşılanmıştır.¹⁹

MS III. yüzyıldan başlayarak MS XIV. yüzyıla kadar uzanan bin yıllık zaman dilimi içinde İstanbul'da suyun depolanması, dinlendirilmesi ve taksimi için farklı boyutlarda sarnıçlar yapılmıştır.

İstanbul Tarihi Yarımada Sarnıçlarına ilişkin yaptığımız bu çalışmada, gerek literatür, arşiv taramaları ve saha araştırması sonucunda Tarihi Yarımada da 183 adet sarnıca ulaşılmıştır. Bu sarnıçların 4 tanesi açık, 179 tanesi kapalı sarnıçtır.²⁰ Çalışmanın sonucunda vardığımız

penceresine sahip sarnıç, yaklaşık 1100 m² dir (https://en.hertz.ma/morocco/the-portuguese-cistern-of-el-jadida-a-place-of-mysterious-charm_4530).

¹⁴ Tarihi İstanbul, "Byzantion-İstanbul'un Kuruluşu", <http://www.tarihiistanbul.com/byzantion-istanbulun-kurulusu/>, erişim tarihi: 1.12.2017.

¹⁵ Bizans surları, Haliç ve Marmara'nın çevrelediği bölge olan İstanbul'un Fatih ilçesi, üç yanı denizlerle çevrili bir yarımada görünümündedir. Bu sebeple ilçe, Tarihi Yarımada ismiyle de anılmaktadır. Kuzeyinde Eyüp ilçesi, kuzeydoğusunda Haliç, güneyde Marmara Denizi, batıda Zeytinburnu ve kuzeybatıda Bayrampaşa ilçelerine komşu olan bölgeye, Suriçi İstanbul da denilmektedir (<http://www.fatih.bel.tr/icerik/86/tarihi-yarimada-fatihin-tarihcesi>).

¹⁶ Lykos Deresi, Eyüp surlarının gerisinden başlayıp surların içinde deniz düzeyinden 40 m. kadar yüksekte olan vadi içinde akmakta olup Aksaray semtinin alçak kesimlerinden bir koya dökülüyordu. XVIII. yüzyıldan itibaren Sadrazam Bayram Paşa'nın derenin çevresinde akarlar edinmesi ve bu bölgede ikamet etmesinden dolayı dere, Paşa'nın adına izafeten Bayrampaşa Deresi olarak anılmaya başlanmıştır.

Haldun Hürel, *İstanbul'u Geziyorum Gözlerim Açık*, Dharm, İstanbul 2005, s.323.

Metin Tuncel, "İstanbul", *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 23 Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 240.

¹⁷ MS 117- 138 yılları arasında Roma İmparatorluğu yapan Hadrianus, 24 Ocak 76 tarihinde doğmuştur. Asker aylıklarını arttırmaya söz vererek ordunun desteğiyle imparator olmuş, genişleme politikasını bırakarak elli yıl süren barış dönemini başlatmıştır. MS 138 yılındaki ölümüne kadar imparatorluğun başında kalmıştır.

Timothy David Barnes, "Hadrian ve Lucius Verus", *Journal of Roman Studies*, Sayı: 57, 1967, s.65.

¹⁸ Doğu Roma İmparatorluğu'nun önemli imparatorlarından Valens MS 364-378, I. Theodosius ise MS 379-395 yılları arasında hüküm sürmüştür. Valens yaptığı su kemerleri ve suyollarıyla şehrin su ihtiyacını büyük ölçüde gidermiştir. I. Theodosius ise Doğu Roma'nın merkezini İstanbul'a taşımıştır. MS 382 yılında Belgrat Ormanları'ndan şehre su taşıyan yeni bir hat ekletmiştir. I. Theodosius, imparatorluğa hristiyanlığı egemen kılmaya çalışması ile tanınmıştır.

"Flavius Julius Valens", <http://www.roman-empire.net/collapse/valens-index.html>, erişim tarihi: 1.12.2017.

"Theodosius the Great Flavius Theodosius", <http://www.roman-empire.net/collapse/theodosius-I.html>, erişim tarihi: 1.12.2017.

¹⁹ Erdem Üçel, "İstanbul'da Bizans Sarnıçları", *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 325, 1967-1, s.16.

²⁰ Selim Sani Güngör, *İstanbul Tarihi Yarımada'daki Roma ve Bizans Dönemi Su Sarnıçları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul 2015, s. 215.

nokta, henüz ortaya çık(arıl)mamış veya izinsiz yapılan kazılarla ortadan kaldırılmış birçok sarnıcın Bizans İstanbul'unun mimari zenginliği içinde var olabileceği ihtimalidir. Tarihi Yarımada sarnıçlarına ilişkin yapılacak yeni çalışmalar²¹, yukarıdaki savımızı destekleyecek ve yeni bilgileri, dolayısıyla da yeni sarnıçları dünya mimarlık tarihi yazını içerisine katacaktır.

İstanbul'daki Bizans Dönemi sarnıçlarının ana kaya üzerine inşa edilmiş olması ve aynı zamanda taşıyıcı sistemlerinin sağlıklı ve doğru seçilmesi, bu sarnıçların günümüze kadar ulaşabilmesini sağlamıştır.²² Genellikle yeraltına inşa edilmiş olmaları ve girişlerinin kapatılması da insan kaynaklı bozulmaların önüne geçmiştir. Saha çalışması sırasında bazı sarnıçların tavanlarında, bir dönem yapıların içindeki suyu çekmek için açılmış delikler olduğu görülmüştür. Ancak girilebilen sarnıçların büyük bölümünde ciddi bir yapısal hasara rastlanmamıştır. Yerebatan, Acı Musluk Sokağı Sarnıcı, Hipodrom Sarnıcı, Sarnıçlı Han Sarnıcı, Sümbül Efendi Camii Altındaki Sarnıç, Ahmediye Camii Altındaki Sarnıç, Cağaloğlu Anadolu Lisesi Bahçesindeki Sarnıç ve Süleymaniye Sıbyan Mektebi Avlusundaki Sarnıç haricindeki diğer girilebilen sarnıçlarda suyun olmadığı da görülmüştür. Ayrıca pek çok örnekte geçen yüzyıllar içerisinde önemli ölçüde tortu ve moloz birikimi oluşmuştur.

Resim 5. Sarnıçlı Han avlusundan girilen sarnıcın içinde biriken su.

Günümüzde “çukurbostan” adı verilen açık sarnıçlardan, Aetius Sarnıcı (Karagümrük Stadyumu), Aspar Sarnıcı (Sultan Selim Çukurbostanı) ve Mokios Sarnıcı (Fındıkzade

²¹ Tarihi Yarımada Sarnıçlarına ilişkin son yıllarda çeşitli üniversitelerde lisansüstü tezleri hazırlanmış ve makaleler yayımlanmıştır.

İbrahim Kaleli, *İstanbul'da Bizans Sarnıçları*, Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir 2004.

Mustafa Adil Kasapseçkin, *İstanbul Tarihi Yarımada'da Bulunan Yeniden İşlevlendirilmiş Kapalı Sarnıçların Malzeme ve Yapay Aydınlatma Yönünden İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2012.

İrem Yıldırım, *İstanbul Kapalı Sarnıçlarının İşlevsel Dönüşümünün Mekânsal Bağlamda İncelenmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Beykent Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2016.

Arkeolog Dr. Kerim Altuğ'un, Tarihi Yarımada sarnıçları hakkında hazırladığı doktora tezi ve son yıllarda yayımlanmış olduğu konuya ilişkin makaleleri, bu konu için zikredilebilecek önemli referans kaynaklarıdır.

Kerim Altuğ, *İstanbul'da Bizans Dönemi Sarnıçlarının Mimari Özellikleri ve Kentin Tarihsel Topografyasındaki Dağılımı*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 2013.

Kerim Altuğ, “Tarihi Yarımada'nın Bazı Bilinmeyen Bizans Dönemi Sarnıçları”, *Türkiye Bilimler Akademisi Arkeoloji Dergisi*, Sayı: 15, 2012.

²² Kerim Altuğ, “Planlama İlkeleri ve Yapım Teknikleri Açısından Tarihi Yarımada'daki Bizans Dönemi Sarnıçları”, *Restorasyon Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 15, 2012, s.8.

Çukurbostanı)'nın beden duvarları günümüze ulaşmıştır. Bu sarnıçlar dışında Cağaloğlu Anadolu Lisesi altında bulunan Cağaoğlu Sarnıcı'nın yalnızca 90 metrelik doğu duvarı, Bab-ı Ali Caddesi üzerinde görülebilmektedir. Sarnıcın bulunduğu alanda yapılan kazılar sırasında ortaya çıkarılan payelerden duvar yüksekliğinin 16 metre olduğu belirlenmiştir.²³ Doğu duvarı 5 sıra tuğla ve 7 sıra taştan oluşmaktadır. Duvar kalınlığının 3.80 metre olarak ölçüldüğü sarnıcın alt kısımlarında yer yer su geçirmez sıva görülebilmektedir. Hiçbir kalıntısına ulaşamayan Modestus Sarnıcı'nın da açık sarnıç olduğu bazı kaynaklarda geçmekte, ancak detaylı bilgi bulunmamaktadır.

Tarihi Yarımada dışında kalan Hebdomon Sarnıcı da²⁴ Bizans Dönemi'nin önemli açık sarnıçlardan biridir. Fil Damı olarak da bilinen yapının beden duvarları günümüze ulaşmıştır.

Resim 6. Cağaloğlu Sarnıcı'nın günümüze ulaşan doğu duvarı.

Araştırma kapsamında incelenen kapalı sarnıç sayısı ise 179'dur. Hellen ya da Roma dönemlerindeki yapılardan devşirilme sütunların ve sütun başlıklarının kullanıldığı kare veya dikdörtgen planlı, çok yüksek, hipostil mekânlardan oluşan kapalı sarnıçların aralarda kalan destek dizilerinin tamamı mermer sütunlardan oluşur. Mermer sütunlar birbirlerine kemerler ile bağlanmış olup, sarnıcın üst örtü sistemini taşırlar.²⁵ Nakilbent Sokağı Sarnıcı, Zeyrek Sarnıcı, Bilim Sanat Vakfı Altındaki Sarnıç, Topkapı Sarayı Bodrum II. Sarnıcı, İbadethane Sokağı I. Nolu Sarnıç, Yavuz Sultan Selim Camii Avlusundaki II. Sarnıç gibi birkaç sarnıçta mermer sütunların yanında paye kullanıldığı da görülmektedir.

Tarihi Yarımada'da tespit edilebilen kapalı sarnıçların 15 tanesinin restorasyonu yapılmış ve yeniden işlevlendirilmiştir. Halk arasında en bilinen Binbirdirek ve Yerebatan Sarnıçları müze olarak gezilebilmektedir. Şerefiye ve Pantokrator (Zeyrek) Sarnıçları yeni restore edildiklerinden henüz bir işlev verilememiştir. Ancak Pantokrator Sarnıcı'nda tv programları için birkaç kez çekim yapılmıştır. Myrelaion Sarnıcı çarşı olarak kullanılırken, Antik Otel Sarnıcı olarak bilinen sarnıç ise otele ait bir mekân olarak düzenlenmiştir. Soğuk Çeşme Sokağı'ndaki Sarnıç ve Sultan Sarnıcı restoran olarak düzenlenmiş, Kirazlı Mescit Sokağı'ndaki Sarnıç ile Çiftesaraylar Sarnıcı kafe olarak işlevlendirilmiştir.

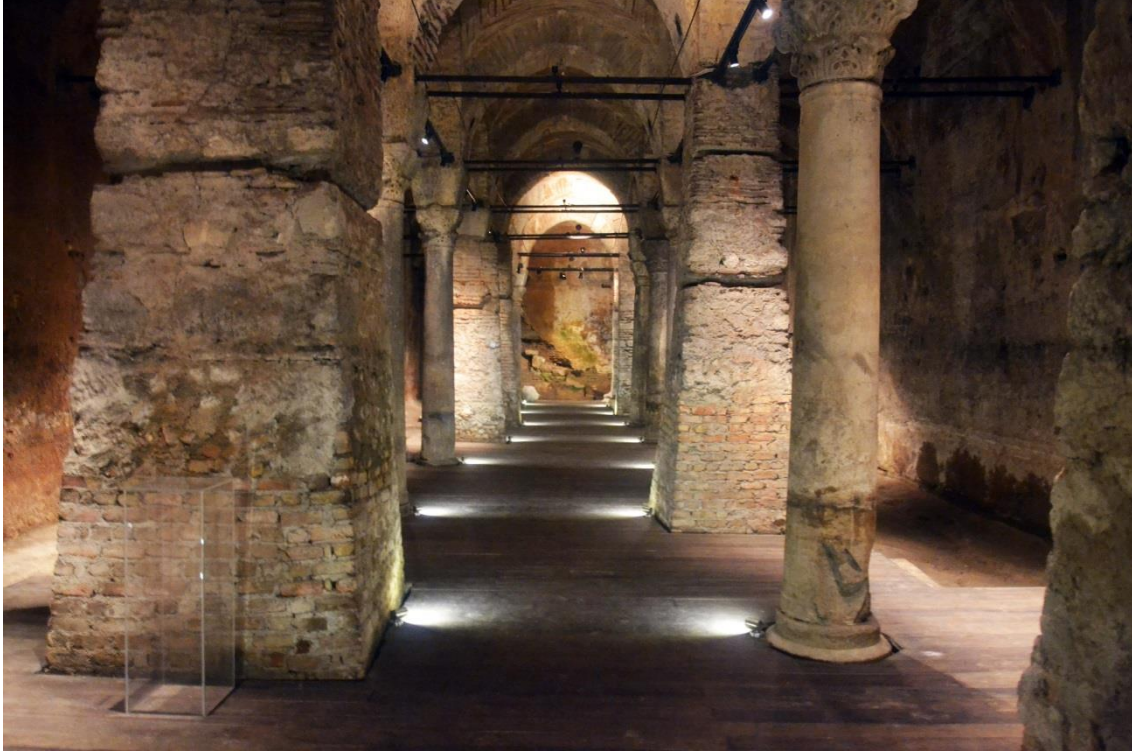
Bu sarnıçların dışında, Nakilbent Sokağı Sarnıcı, günümüzde Nakkaş adlı turistik bir mağazanın bodrum katında ziyarete açılmış, Sokullu Hotel altındaki sarnıca ise otelin deposu olarak işlev verilmiştir. Gülhane Parkı Sarnıcı bir dönem akvaryum olarak kullanılmış ancak sonradan boş kalmıştır. Kambur Mustafa Paşa Camii altındaki sarnıç ise hanımlar mahfili olarak

²³ Nezhir Fıratlı, "Cağaloğlu Sarnıcı", *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı*, 1968, s.176.

²⁴ Hebdemon Sarnıcı, Veliefendi hipodromunun kuzeyinde yer almaktadır. 1967 yılında *Arkitekt Dergisi*'nde yayınlanan yazısında Erdem Yücel, yapım tarihinin kesin olarak bilinmediğini ancak VIII. yüzyıla ait olabileceğini belirtmektedir. Bakırköy'e yakın Hieria Sarayı ile Campes Kışlası'nın su ihtiyacını karşılamak için yapıldığı düşünülen Hebdemon sarnıcı, 127x76 metre boyutlarında dikdörtgen planlıdır. İstanbul'un fethinden sonra padişahın fillerinin ahır olarak kullanıldığı için Fil Damı olarak da anılmaktadır.

²⁵ Ab-ı Hayat, *a.g.m.*

düzenlenmiştir. Bir dönem yemekhane olarak kullanılan Turing Otomobil Kurumu Konuk Evi altındaki sarnıç da günümüzde boştur.

Resim 7. Nakkaş Halı Mağazası'nın altında bulunan Nakilbent Sarnıcı.

İncelenen sarnıçların 88 tanesini ise günümüze ulaşmış ancak henüz restorasyonu yapılarak yeniden işlev verilmemiş sarnıçlardır. Bu sarnıçların 29 tanesi içine girilebilen sarnıçlardır. Geri kalan 39 sarnıcın girişleri tespit edilememiş veya kapatılmış olduğu için girilememiştir. Topkapı Sarayı ve çevresindeki 20 sarnıca ise Topkapı Sarayı Müdürlüğü tarafından izin verilmediği için girilememiştir.

Tarihi Yarımada'da 76 adet yok olmuş sarnıç bulunmaktadır. Yazılı kaynaklarda adı geçtiği halde çeşitli inşaatlar veya yol yapımları sırasında yok olmuştur. Aya İrini Yanındaki II. ve III. Sarnıçlar, Sultanahmet'teki Eresin Otel Sarnıcı, Laussos Sarayı Sarnıçları, Polyeuktos Sarnıcı gibi yok olmuş yapıların günümüze ulaşmış kalıntıları koruma altına alınmıştır. Ancak büyük bir kısmı yapılan incelemelerin ardından veya bilinçsiz bir şekilde tamamen ortadan kaldırılmıştır.

Fetihten sonra artık yavaş yavaş önemini kaybeden kapalı sarnıçlara değişik işlevler verildiği görülmüştür. Çoğunluğu depo olarak kullanılan sarnıçlardan bazılarında şarap mahzeni, iplik atölyesi gibi işlevler de verilmiştir. Kariye Camii Sokak'taki sarnıç, Binbirdirek ve İpek Bodrumu'nda iplikçilerin çalıştığı, Acımusluk Sokağı Sarnıcı'nın ise Osmanlı Dönemi'nde kuzey duvarına pencereler açılarak nezarethane olarak kullanıldığı bilinmektedir.

1960 yılında İstanbul Belediyesi, yangınlarda sarnıçlardan nasıl faydalanılacağı konusunda belediye zabıta müdürlüğüne bir araştırma yapılarak, bilinen bütün eski sarnıçların tespitine çalışılmıştır. Ancak olumlu bir sonuca ulaşamamıştır.²⁶

²⁶ Reşad Ekrem Koçu, "Sarnıçlar", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: 6, İstanbul Tarih Vakfı, İstanbul, 1994, s. 1228.

İstanbul Tarihi Yarımada'da tespit edilmiş açık ve kapalı sarnıçların listesi:

A. Açık Sarnıçlar:

1. Aetius Açık Sarnıcı
2. Aspar Açık Sarnıcı
3. Cağaloğlu Açık Sarnıcı
4. Mokios Açık Sarnıcı

B. Restorasyonu Yapılarak Yeniden İşlevlendirilen Kapalı Sarnıçlar:

1. Antik Otel Sarnıcı
2. Binbirdirek Sarnıcı
3. Çifte Saraylar Sarnıcı
4. Gülhane Parkı Sarnıcı
5. Kambur Mustafa Paşa (Yayla) Camii Sarnıcı
6. Kirazlı Mescit Sokağı Sarnıcı
7. Myrelaion (Bodrum Camii) Sarnıcı
8. Nakilbent Sokağı Sarnıcı
9. Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı
10. Sokullu Oteli Sarnıcı
11. Sultan Sarnıcı
12. Şerefiye Sarnıcı
13. Turing Otomobil Kurumu Konuk Evi Sarnıcı
14. Yerebatan Sarnıcı
15. Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı

C. Günümüze Ulaşmış, İşlevsiz Kapalı Sarnıçlar:

C.1. Günümüze Ulaşmış, İşlevsiz, Girilebilen Kapalı Sarnıçlar:

1. Acı Musluk Sokağı Sarnıcı
2. Anemas Kulesi Sarnıcı
3. Anemas Kulesi Doğusundaki Sarnıç
4. Ayakapı Şapeli Sarnıcı
5. Bilim Sanat Vakfı (Vefa) Altındaki Sarnıç
6. Bukoleon Sarayı Sarnıcı
7. Çayıroğlu Sokağı Sarnıcı
8. Gedikpaşa Caddesi I. Sarnıç
9. Gedikpaşa Caddesi II. Sarnıç
10. Haydar Hamamı 2. Çıkmazı Sarnıcı
11. Hipodrom Sarnıcı
12. Hoca Hamza Mescidi Altındaki Sarnıç
13. İbadethane Sokağı I. Sarnıç
14. İbadethane Sokağı II. Sarnıç
15. İmaret-i Atik Camii Altındaki Sarnıç
16. İnebey Sokağı Sarnıcı
17. İstanbul Lisesi Altındaki Sarnıç
18. Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii Altındaki Sarnıç
19. Kariye Güney Şapeli Sarnıcı
20. Kirmasti Sarnıcı
21. Mermer Kule Sarnıçları
22. Sarnıçlı Han Sarnıcı
23. Seferikoz Sarnıcı
24. Studios Sarnıç ve Ayazması (İmrahor)
25. Sümbül Efendi Camii Altındaki Sarnıç

26. Şair Nabi Sokağı Sarnıcı
27. Turkuaz İş Merkezi Altındaki Sarnıç
28. Vidinli Tefrik Paşa Caddesi Sarnıcı
29. Yavuz Sultan Selim Camii Avlusundaki II. Sarnıç

C.2. Günümüze Ulaşmış, İşlevsiz, Girilemeyen Kapalı Sarnıçlar:

1. Ahmediye Camii Altındaki Sarnıç
2. Akif Paşa Sokağı Sarnıcı
3. Ali Fakih Camii Avlusundaki Sarnıç
4. Asker Sokak Sarnıcı
5. At Pazarı Sarnıcı
6. Aya İrini Yanındaki I. (L Planlı) Sarnıç
7. Ayasofya İç Narteksin Altındaki Sarnıç
8. Beyazıt II. Sarnıç
9. Bıçakçı Alaaddin Mescidi Sarnıcı
10. Bıçakçı Çeşme Sokak Sarnıcı
11. Bible House (Amerikan Han) Sarnıcı
12. Cağaloğlu Anadolu Lisesi Bahçesindeki Sarnıç
13. Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Bahçesindeki Sarnıç
14. Dizdariye Camii Yanındaki Sarnıç
15. Eski Ali Paşa Caddesi Sarnıcı
16. Fatih Camii Avlusundaki Sarnıç
17. Fethiye Caddesi I. Sarnıç
18. Fethiye Camii Altındaki Sarnıç
19. Fethiye Camii Doğusundaki Sarnıç
20. Haydar Bostanı Sokağı Sarnıcı
21. İncebel Sokağı Sarnıcı
22. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Avlusu Sarnıcı
23. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Binası I. Sarnıç
24. İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Binası II. Sarnıç
25. Kefevi Camii Yanındaki Sarnıç
26. Keskin Dede Çıkmaızı Sarnıcı
27. Köroğlu Sokağı Sarnıcı
28. Küçük Ayasofya Sarnıcı
29. Mercan Sarnıcı
30. Müşkile Sokak Sarnıcı
31. Nöbethane Caddesi Sarnıcı
32. Onaltı Mart Şehitleri Caddesi Sarnıcı
33. Sancaktar Tekkesi Sokağı Sarnıçları
34. Sultanahmet Camii Avlusundaki Sarnıç
35. Süleymaniye Sıbyan Mektebi (Çocuk Kütüphanesi) Avlusundaki Sarnıç
36. Şeyh Süleyman Mescidi Yanındaki Sarnıç
37. Tahsin Bey Sokağı Sarnıcı
38. Topkapı Sarayı Benzinlik-Barutluk Sarnıcı
39. Topkapı Sarayı Bodrum I. Sarnıcı
40. Topkapı Sarayı Bodrum II. Sarnıcı
41. Topkapı Sarayı Cephanelik Sarnıcı
42. Topkapı Sarayı Eski Depolar Komutanlığı Altındaki
43. Topkapı Sarayı Eski Gülhane Askeri Hastanesi Altındaki Sarnıç
44. Topkapı Sarayı Eski Gülhane Askeri Hastanesi Avlusu Sarnıcı
45. Topkapı Sarayı Hagios Georgios Manastırı Altındaki Sarnıç
46. Topkapı Sarayı Hagios Georgios Manastırı Avlusundaki Sarnıç
47. Topkapı Sarayı Babüsselam Yolu Altındaki Sarnıç

48. Topkapı Sarayı Babüssaade Yolundaki Sarnıç
49. Topkapı Sarayı II. Avlu Kubbealtı Önündeki Sarnıç
50. Topkapı Sarayı II. Avlu Saray Mutfakları Önündeki
51. Topkapı Sarayı Gözdeler Taşlığı Altındaki Sarnıç
52. Topkapı Sarayı Hırka-i Saadet Önündeki Sarnıç
53. Topkapı Sarayı Kimyahane Sarnıcı
54. Topkapı Sarayı Manganlar Sarayı Altyapısı
55. Unkapanı Sarnıcı
56. Üsküplü Caddesi Sarnıcı
57. Üstad Sokağı Sarnıcı
58. Vefa Meydanı Sarnıcı
59. Yavuz Sultan Selim Camii Avlusundaki I. Sarnıç

D. Tarihi Yarımada'daki Yok Olmuş Kapalı Sarnıçlar:

1. Adem Yavuz Sokağı Sarnıcı
2. Ağa Yokuşu Sarnıcı
3. Ahmet Şuayip Sokak Sarnıcı
4. Ahmet Vefik Paşa Caddesi Sarnıcı
5. Akgün Otel Sarnıcı
6. Asya Sokak I. Sarnıç
7. Asya Sokak II. Sarnıç
8. Aya İrini Yanındaki II. Sarnıç
9. Aya İrini Yanındaki III. Sarnıç
10. Besler Han Sarnıcı
11. Bestekâr Osman Sokağı Sarnıcı
12. Beyazıt A Kilisesi Sarnıcı
13. Beyazıt B Kilisesi Sarnıcı
14. Beyazıt I. Sarnıç
15. Beyazıt III. Sarnıç
16. Bezciler Sokak Sarnıcı
17. Büyük Otlukçu Yokuşu Sarnıcı
18. Büyük Reşit Paşa Caddesi Sarnıcı
19. Çatal Çeşme Sokak Sarnıcı
20. Çemberlitaş Kız Yurdu (Dizdariye) Sarnıcı
21. Daye Kadın Sokağı Sarnıcı
22. Defter Emimi Sokağı Sarnıcı
23. Delikanlı Sokağı Sarnıcı
24. Deniz Abdal Cami Sokak Sarnıcı
25. Divanyolu Caddesi Sarnıcı
26. Doğramacı Emin Çıkmaızı Sarnıcı
27. Emin Sinan Hamamı Sokağı Sarnıcı
28. Eresin Otel Sarnıcı
29. Esirci Kemalettin Sokağı Sarnıcı
30. Fethiye Caddesi II. Sarnıç
31. Fethiye Camii Avlusu Çıkmaızı Sarnıcı
32. Fethiye İmam Hatip Orta Okulu Altındaki Sarnıç
33. Fetva Yokuşu Sarnıcı
34. Gedikpaşa Cami Sokağı Sarnıcı
35. Gül Camii Kuzeyindeki Sarnıç
36. Hacı Hasan Sokağı Sarnıcı
37. Harikzedeler Sokağı Sarnıcı
38. Helvacı Tahsin Sokak (Marmaray) Sarnıcı
39. Hüseyin Kazım Sokağı Sarnıcı

40. İbadethane Sokak III. Sarnıç
41. İbrahim Paşa Türbesi Sokağı Sarnıcı
42. İmaret Sabunhanesi Sokağı Sarnıcı
43. İMÇ 5. Blok Sarnıcı
44. İpek Bodrumu Sarnıcı
45. İstanbul Lisesi Yurt Binası Altındaki Sarnıç
46. Kariye Camii Sokağı Sarnıcı
47. Kâtip Sinan Cami Sokak Sarnıcı
48. Kible Çeşme Caddesi Sarnıcı
49. Kupacılar Çıkması Sarnıcı
50. Laussos Sarayı Büyük Salon Sarnıcı
51. Laussos Sarayı Rotundası Kuzeyindeki Sarnıç
52. Mabeynci Yokuşu Sarnıcı
53. Mesihpaşa Caddesi Sarnıcı
54. Molla Taşı Caddesi Sarnıcı
55. Muhterem Efendi Sokağı Sarnıcı
56. Murat Paşa Cami Yanındaki Sarnıç
57. Müftü Sokağı (Odalar Mescidi) Sarnıcı
58. Nurosmeniye Caddesi Küçük Sarnıcı
59. Nurosmeniye Caddesi Sarnıcı
60. Oğuzhan Caddesi Sarnıcı
61. Ordu Caddesi Sarnıcı
62. Polyuktos Kilisesi Sarnıcı
63. Salkım Söğüt Sokağı Sarnıcı
64. Semaver Sokak Sarnıcı
65. Sofular Caddesi Sarnıcı
66. Star Bazaar Altındaki Sarnıç
67. Sultanahmet Arkeoloji Parkındaki Sarnıçlar
68. Şeref Efendi Sokağı Sarnıcı
69. Tarakçı Cafer Sokak I. Sarnıç
70. Tarakçı Cafer Sokak II. Sarnıç
71. Tepedelen Sokağı Sarnıcı
72. Torun Sokağı Sarnıcı
73. Türk Telekom Kumkapı Santrali Sarnıcı
74. Türk Telekom Tahtakale Santrali Sarnıcı
75. Yeni Saraçhane Çıkması Sarnıcı
76. Yeşil Sarıklı Sokağı Sarnıcı

Tarihi Yarımada'nın Pek Bilinmeyen Bazı Kapalı Sarnıçları

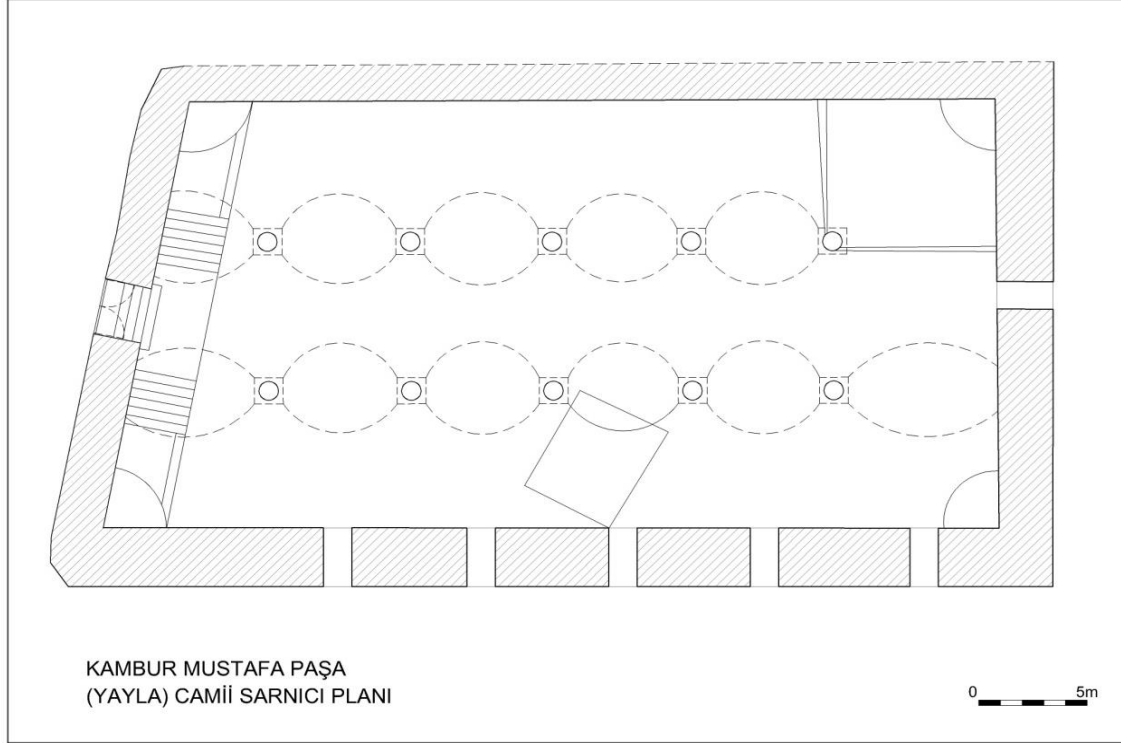
Kambur Mustafa Paşa (Yayla) Camii Altındaki Sarnıç

İskender Paşa Mahallesi, Hacı Salih Efendi Sokak üzerinde, 1993 ada 28 ve 6 parsellerdeki sarnıç düzgün yamuk planlıdır. Düz impost başlıklı sütunlar, uzun eksende beşik tonozlardan oluşan üst yapıyı taşımaktadır. Orta kesimde, güney duvarına bitişik olarak 2003 yılında yapılan Kambur Mustafa Paşa Camii'nin taşınması için inşa edilen bir duvar bloğu vardır.

Marcianus Forumu'nun batısında bulunan Yayla Camii altındaki sarnıç kısmen yer üstünde bulunmaktadır. 23.60 x 12.20 metre boyutlarındaki yapının beşik tonozlara kadar olan yüksekliği 8.60 metredir. Günümüzde sıvalı durumda olan üst örtü 2 sıra halindeki 10 adet granit sütunla taşınmaktadır. Sütun aralıkları 3.90 metre ve 4.40 metre olup, demir gergilerle birbirine bağlanan bu sütunların kaideleri bulunmamaktadır. Sarnıcın boyutları göz önüne alındığında 1160 m³ su alma kapasitesi olduğu düşünülebilir.

Yaklaşık 1.70 metre kalınlığındaki tuğla duvarların köşeleri dışbükey olarak düzenlenmiştir. Güney kenarda eski camiye ait minarenin kaidesi görülebilmektedir.

Kemerli pencerelerin bulunduğu sarnıç günümüzde Kambur Mustafa Paşa Camii'nin kadınlar mahfili olarak kullanılmaktadır. Batı duvarının bir bölümü ve buna bağlı iki tonoz kısmen tahrip edilmiş, 2003 yılındaki yenileme sırasında onarılarak tüm duvarlar yenilenmiş, üst örgü, kemerler ve duvarlar sıvanmıştır.

Çizim 1. Kambur Mustafa Paşa (Yayla) Camii altındaki sarnıcın planı.²⁷

Resim 8. Günümüzde kadınlar mahfili olarak kullanılan sarnıcın girişi ve içi.

²⁷ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 233.

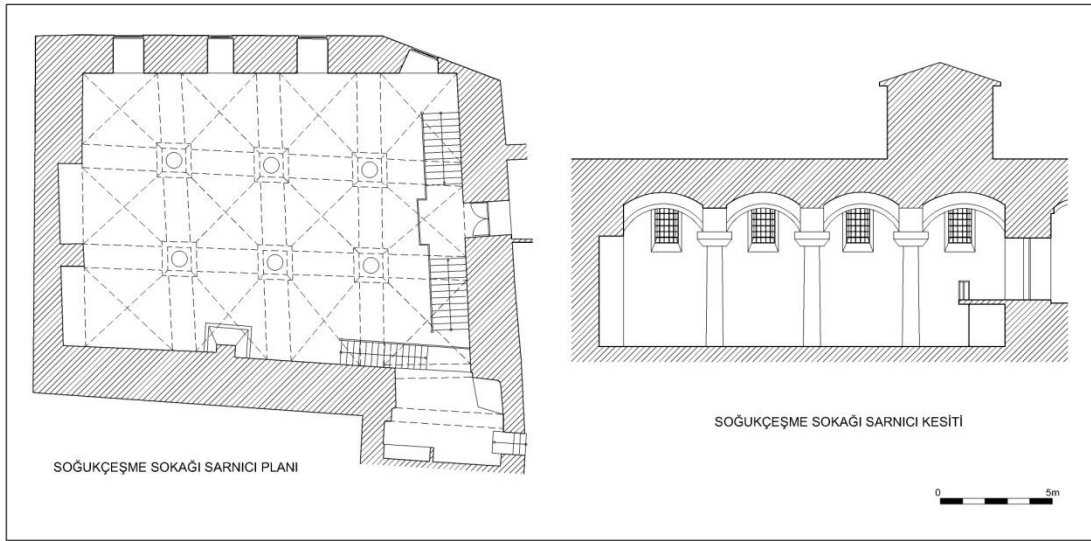
Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı

Bir dönem iplikçilerin olduğu,²⁸ 1985 yılına kadar da oto tamirhanesi olarak kullanılan Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı, 1991 yılında tescillenmiş, sokağın ihyası sırasında, Çelik Gülersoy önderliğinde Turing Otomobil Kurumu tarafından restore ettirilmiştir.

2 ada 107 parselde bulunan ve Topkapı Sarayı duvarlarına bitişik olan sarnıcın 1500 yıllık olduğu tahmin edilmekte, Orta Bizans Dönemi'ne tarihlendirilmektedir. Altyapı olduğu tahmin edilen sarnıç 12x18 metre ölçülerinde olup 10 metre derinliğe, 12 metre yüksekliğe sahiptir. 6 sütunlu ve 3 sahınlı sarnıcın üst örtüsü çapraz tonozludur.

Duvarların köşeleri su basıncına karşı yuvarlatılmış olup tuğla ve horasan harçlıdır. Duvarlardaki su geçirmez sıva 1985 yılındaki onarım sırasında kaldırılmıştır. Yapılan kazılar sırasında sarnıcın hemen karşısında, yine Turing Otomobil Kurumu'na ait olan konuk evi altındaki sarnıç ile bağlantısı olduğu tespit edilmiştir.

Sonradan açıldığı düşünülen 4 adet pencereye sahip sarnıç, restoran olarak kullanılmaktadır. Bu işlev verilirken yapıya mutfak, şömine, avize gibi muhdes ekler eklenmiştir. Günümüzde yeniden restore edildiğinden ziyarete kapalıdır.

Çizim 2. Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı'nın plan ve kesiti.²⁹

²⁸ Gugios İnciciyan, 18. Asırda İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, 1956.

²⁹ S.S. Güngör, a.g.t., s. 237.

Resim 9. Günümüzde restoran olarak kullanılan sarnıcın girişi ve içi.

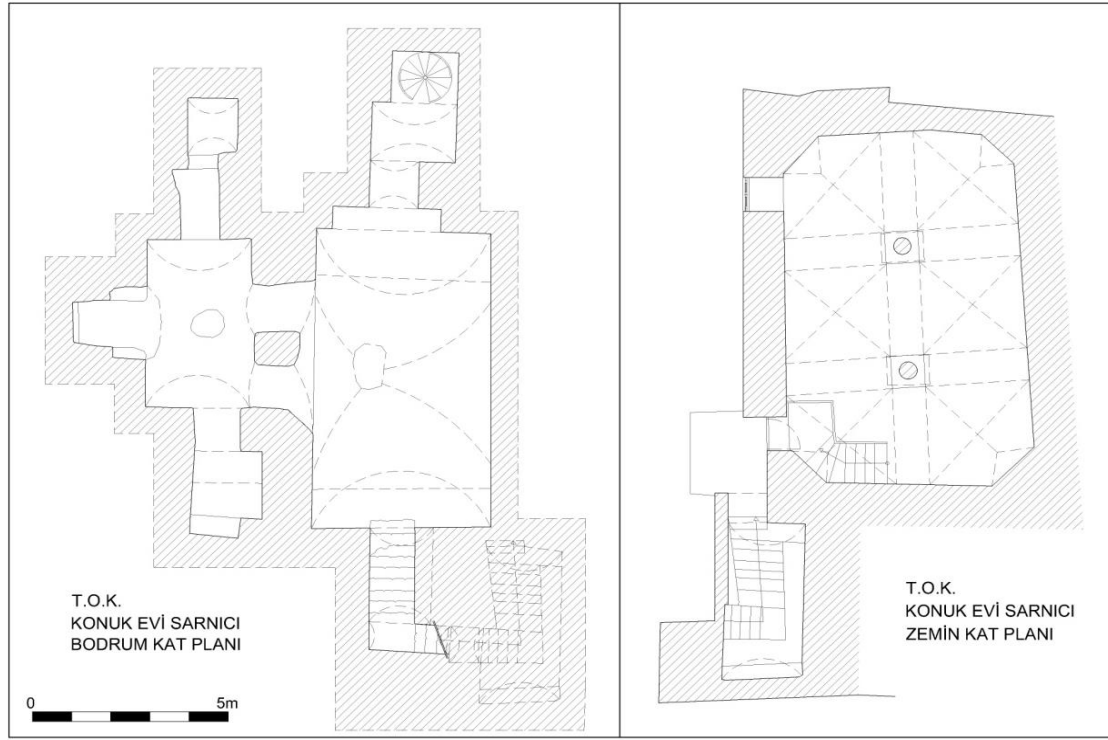
Turing Otomobil Kurumu Konuk Evi Sarnıcı

Soğukçeşme Sokağı üzerinde, 52 ada 14 parselde bulunan sarnıcın, Erken Bizans Dönemine ait bir yapının alt yapısı olduğu düşünülmektedir. Günümüzde Turing Otomobil Kurumu tarafından işletilen konuk evinin yemekhanesi olarak kullanılmaktadır.

5x10 metre boyutlarındaki sarnıca giriş kuzeybatı duvarındandır. Ahşap merdivenlerle inilen yapıda bir adet de pencere bulunmaktadır. 2 adet sütunun başlıkları korint olup yüksekliği yaklaşık 2.40 metredir. Sütun aralıkları 2.50 metre, yaklaşık su kapasitesinin ise 125 m³ olduğu düşünülmektedir. Üst örtü çapraz tonozla örtülmüş, duvarlar yuvarlatılmıştır.

Sarnıcın giriş kısmının sağında, ayazma olduğu tahmin edilen bir başka yapı girişi bulunmaktadır. Beşik tonozlu olan ve günümüzde depo olarak kullanılan yapı iki bölümlüdür. Tuğla duvarlı alt yapıya taş merdivenlerle inilmektedir. Duvarların bazı kısımlarında kesme taşlar da görülmektedir. Bölümlerden birinin beşik tonozunda havalandırma menfezi olabilecek bir açıklık bulunmaktadır.

Sarnıç, 12.06.1976 tarihinde Koruma Kurulu tarafından tescil edilmiş, 1985 yılında Soğukçeşme Sokağı restorasyonu kapsamında onarılmıştır.

Çizim 3. Turing Otomobil Kurumu Konuk Evi altındaki sarnıcın planları.³⁰

Resim 10. İki destekli sarnıç ve altında bulunan ayazma.

Acı Musluk Sokağı Sarnıcı

Hobyar Mahallesi Cemal Nadir Sokak üzerinde bulunan, kuzeydoğu duvarı yer üstünde görülebilen, sokağa bakan pencereleri bulunan sarnıçtır.

Sonradan sarnıç haline dönüştürülmüş bir alt yapı olan sarnıç, yan yana tonozlu odalar ve odaların ortasında 10.65x16.01 metre ölçülerinde bir mekândan oluşmaktadır. İki sıra mermer sütunla süslü bu salonun duvarının dibinde ise bir kuyu bulunur. Mahzenin sağ tarafındaki odaların ardında, sonradan eklendiği sanılan oval biçimli bir sarnıç ve bir dehlizle sonlanan dikdörtgen biçimli uzun bir koridor vardır. Sol taraf ise ayrı bir plana sahip olup, bu kanadın devamı yoktur. Sütunlu salonun gerisinde, apsis çıkıntısı hariç, 10.25x6.70 metre ölçülerinde,

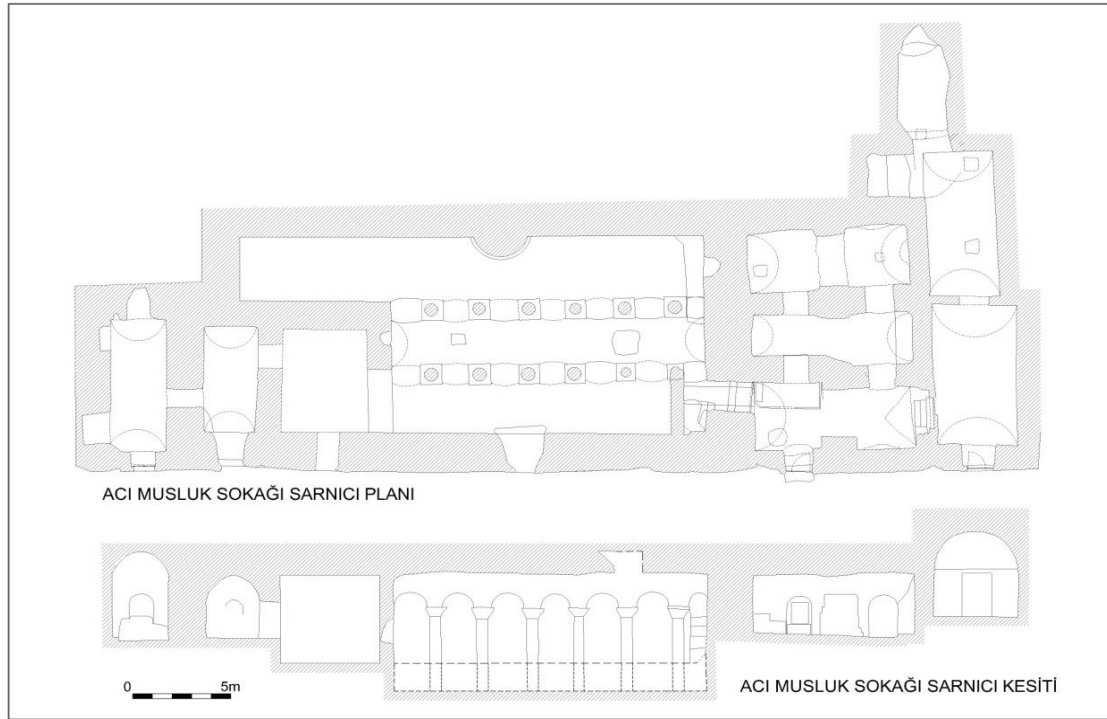
³⁰ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 241.

beşik tonozlu ve mihrap biçimli apsisi olan, su dolu bir mekân vardır. Buranın solunda ise biri 4.85x4.85 metre, diğeri de 2.75x2.77 metre boyutlarında iki oda ile iki adet mermer sütunla desteklenmiş dikdörtgen bir mekân bulunur.

Tarihi Yarımada Koruma Amaçlı İmar Planı'nda sarnıç, Cemal Nadir Sokağı'nda aynı adada bulunan Hoca Kasım Günani Camii hizasına kadar devam etmektedir. Günümüzde bu hizaya kadar devam etmeyen yapının güneydoğusunda otopark olarak kullanılan alanda tuğla duvar kalıntılarını görmek mümkündür. Yakın tarihli hava fotoğraflarında da bu uzantı görülebilmektedir.

Üst örtüdeki bozulmalar nedeniyle yapının içerisine sürekli olarak yağmur suyu girmiş, tonozlarda rutubet, tuzlanma ve sıva dökülmesine neden olmuştur. Sarnıç çatısında yer alan ağaçların köklerinin yapı içerisinde de devam ettiği ve çatlaklara neden olduğu görülmektedir. Uzun süre bakımsız kalan yapıdaki derz aralarında ve kopmaların görüldüğü yerlerde de bitki oluşumları ile karşılaşmaktadır. Cephede dış etkenlerden kaynaklanan yoğun karbon birikimi ve yağmur nedeniyle süzülen suların oluşturduğu yoğun kirlenme görülmektedir. Ayrıca cephede taş ve tuğla yüzeylerde yüzey aşınması ve yapıya strüktürel olarak da zarar verecek boyutlarda malzeme kayıpları bulunmaktadır.

Günümüzde yapı şahıs mülkiyetinde olup, girilebilen mekânları ticaret amaçlı depo ve işyeri olarak kullanılmaktadır.

Çizim 4. Acı Musluk Sokağı Sarnıcı'nın plan ve kesiti.³¹

³¹ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 244.

Resim 11. Acı Musluk Sokağı Sarnıcı'nın dış cephesi ve iç kısmı.

İbadethane Sokağı I. Sarnıç

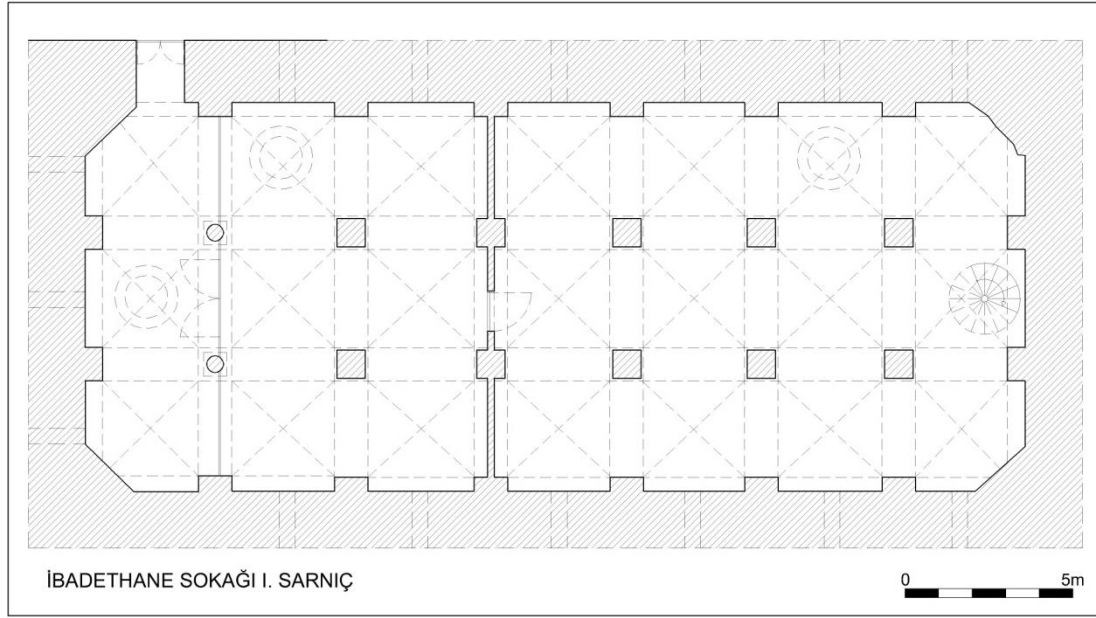
Zeyrek semtinde Sinanağa Mahallesi, İbadethane Sokak üzerinde, 2426 ada 21 ve 22 parsellerde bulunan yer üstü sarnıcıdır. 1987 yılında Koruma Kurulu tarafından tescillenmiştir.

11.50x28.00 metre ölçülerindeki sarnıcın zemini toprak yığını ile dolmuş, sonrasında bu yığının üzerine ahşap kaplama yapılmıştır. Bu sebeple sarnıcın gerçek yüksekliğine hesaplamak mümkün değildir. 10 adet paye ve 2 adet sütunla taşınan üst örtü çapraz tonozludur. Sütunların arası 3.20 metredir. Kompozit sütun başlıklarının üzerinde de impost başlıklar bulunmaktadır. Sütunların hizasından demir parmaklık yerleştirilmiştir.

Kireçtaşından yapılmış kare payelerin bir kenarı 70 cm. olup impost başlıkları vardır. Yaklaşık 2.00 metre kalınlığındaki duvarlar tuğla örgüdür. 50 cm. genişliğinde pencereler tüm duvarlarda kemerlerin altındadır, ancak günümüzde bu pencereler kapatılmıştır. Duvar köşeleri de pahlı düzenlenmiştir. Girişten sonra ikinci paye sırasından duvar örülmüş ve sarnıç ikiye ayrılmıştır. Batı duvarına yakın kullanılmayan bir merdiven bulunmaktadır. Yaklaşık su alma kapasitesinin 1300 m³ olduğu tahmin edilmektedir. Aynı sokakta bulunan diğer sarnıçlarla bir bağlantısının olup olmadığı tespit edilememiştir.³²

Günümüze kadar sağlam bir şekilde gelebilmiş olan sarnıç özel mülk olup, televizyon programları ve diziler için sahibi tarafından kiralanmaktadır.

³² İbadethane Sokağı üzerinde biri yok olmuş, diğeri girilebilen iki sarnıç daha bulunmaktadır. Bu sarnıçların birbirleriyle bağlantılı olduğu tahmin edilmektedir. Ancak bununla ilgili sarnıçlarda bir iz veya yazılı kaynak bulunamamıştır.

Çizim 5. İbadethane Sokağı I. Sarnıcı'nın planı.³³

Resim 12. İbadethane Sokağı I. Sarnıcı'nın girişi ve iç kısmı.

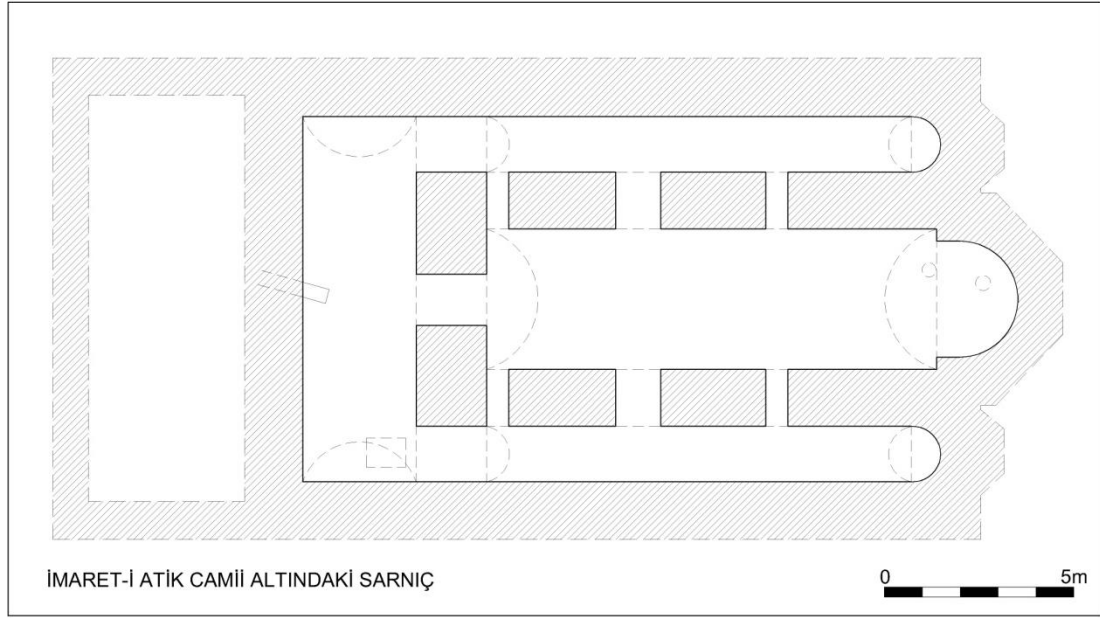
İmaret-i Atik Camii Altındaki Sarnıç

Haydar Mahallesi'nde, Komnenos'un annesi Anna Dalassena tarafından yaptırılan Pantepoptes Kilisesi, günümüzdeki ismi ile İmaret-i Atik Camii altında bulunan sarnıçtır. 2177 ada 5 parseldeki yapı cami ile beraber 02.07.1987 tarihinde tescillenmiştir.

Üzerindeki kilisenin planını yansıtan bir altyapı olan sarnıç birbirine kemerli geçişlerle bağlı olan 4 mekândan meydana gelmektedir. 2.70x9.40 metre ölçülerinde bir iç narteks, 3.80x13.90 metre ölçülerinde bir ana mekân ve 1.20x12.00 metre ölçülerinde iki adet neften oluşan sarnıcın tüm mekânları beşik tonozludur. Ana mekân ve nefler birer apsisle sonlanmaktadır. Sarnıcın tümü hidrolik sıvalıdır. İç narteks kısmındaki batı duvarında 16x35 cm. ölçülerinde besleme kanalı görülmektedir. Ana mekânda tonozun ve apsisin üzerinde de birer delik vardır. Bu deliklerin sonradan su çekmek için açıldığı tahmin edilmektedir.

Caminin içindeki bir kapaktan inilen sarnıcın içi molozla dolu olduğundan yüksekliği belirlenememektedir. Ayrıca bu dolgunun bazı yerlerinin kazıldığı görülmüştür.

³³ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 256.

Çizim 6. İmaret-i Atik Camii altında bulunan altyapı sarnıcının planı.³⁴

Resim 13. Sarnıcın tamamı sıvalı iç kısmı ve besleme kanalı.

Mermer Kule Sarnıçları

Marmara Surları'nın batısındaki son noktada, 2134 ada 1 parselde bulunan Mermer Kule'de tespit edilmiş, 14. yüzyılda surların onarımı sırasında yapıldığı düşünülen 4 adet sarnıçtır.³⁵

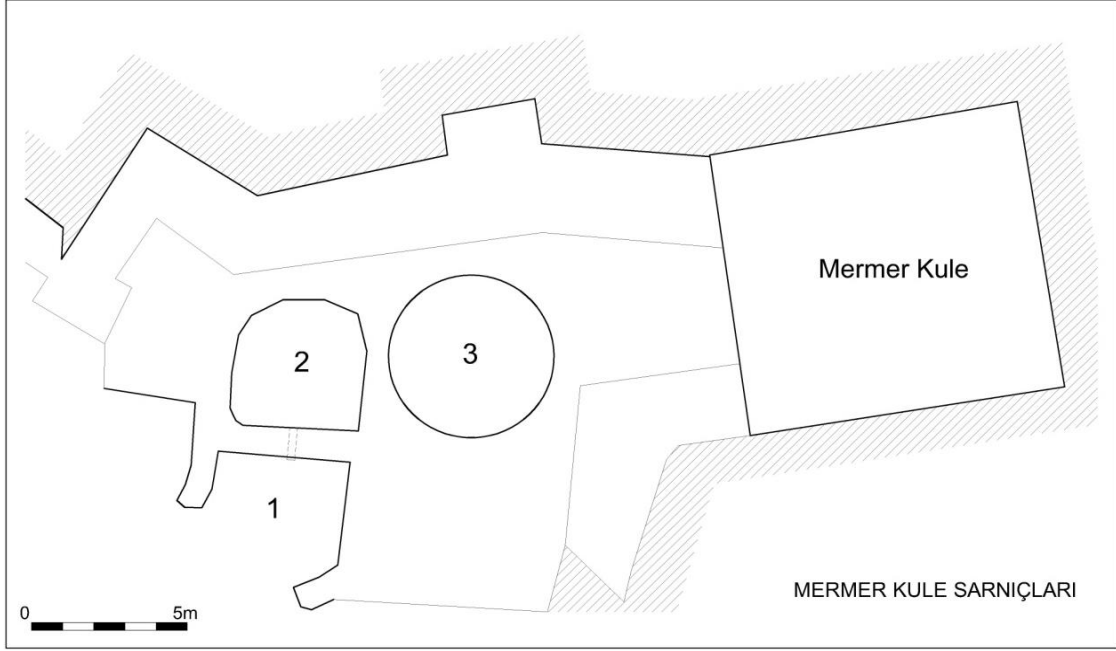
İncelememizde üç tanesini görebildiğimiz sarnıçların 2 tanesinin beşik tonozlu üst örtüleri büyük oranda tahrip olmuş, diğerinin yalnızca beden duvarlarının bir kısmı kalabilmiştir. Sarnıçlardan dikdörtgen planlı olanlarının birbirine pişmiş toprak künkle bağlı olduğu görülmüştür. Ölçülebilen kısmı ile sarnıçlardan dikdörtgen olanları 4.00x5.00 metre,

³⁴ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 258.

³⁵ Urs Peschlow, "Mermerkule-ein Spätbyzantinischer Palast in Konstantinopel", *Studien zur Byzantinischen Kunst*, Amsterdam 1995, s.93.

yuvarlak planlı olanın çapı ise 5.10 metredir. Sarnıçların yükseklikleri 1.70 ile 2.90 metre arası değişmektedir. İç kısımlarında hidrolik sıvalar görülebilmektedir.

İçleri yoğun bitkilendirme ve çöplerle dolu olan sarnıçlar Kennedy Caddesi üzerindedir. Bir tanesinin içinde halen su vardır.

Çizim 7. Mermer Kule Sarnıçları planı.³⁶

³⁶ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 264.

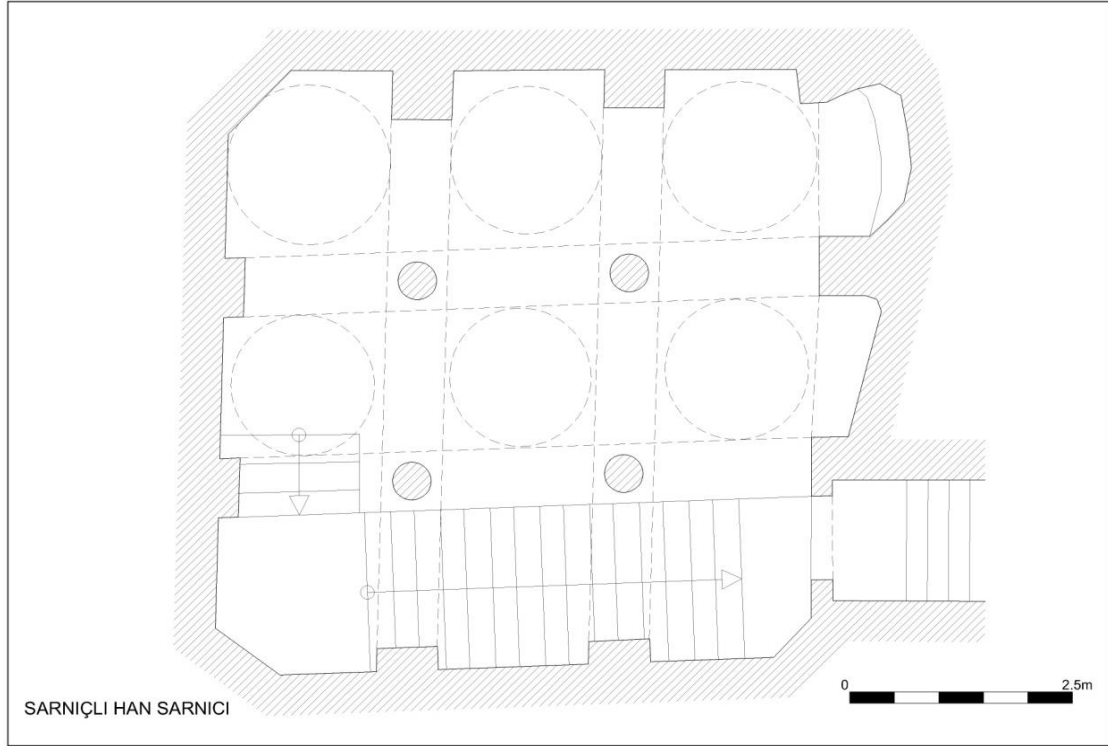
Resim 14. Mermer Kule Sarnıçlarından 2 numaralı sarnıcın günümüzdeki durumu.

Sarnıçlı Han Sarnıcı

Kapalıçarşı Hanlar Bölgesi'nde, Çadırcılar Caddesi üzerinde 647 ada 31 parselde bulunan Sarnıçlı Han'ın altındaki, oldukça sağlam durumda günümüze ulaşmış sarnıçtır.

Yaklaşık 6.85x7.50 metre ölçülerindeki sarnıcın korint başlıklı 4 adet granit sütunu, üst örtüdeki tuğla örgü kubbeleri taşımaktadır. Sütunlar farklı boylarda olup bir tanesinin altına yüksekliği tutturmak için sütun başlığı konulduğu görülmektedir. Duvarlar kemer üzengi noktasına kadar çimento sıvalıdır ve kemer hizalarında payandalarla güçlendirilmiştir. Bu çimento sıvanın son dönemlerde yapıldığı düşünülmektedir. Duvarların köşeleri su basıncına karşı pahlı olarak yapılmıştır.

Avludaki bir kapaktan, özgün olduğu düşünülen merdivenlerle inilen sarnıcın içinde, inceleme esnasında su bulunduğundan yüksekliği ölçülemedi. Ancak Gülhan Benli, lazer tarama yöntemi ile aldığı rölövede yüksekliğin kubbe merkezine kadar 7.10 metre olduğunu belirtmiştir.³⁷ Osmanlı Dönemi yapısı olan Sarnıçlı Han'ın³⁸ yapımı sırasında sarnıcın da onarıldığı düşünülmektedir. Yapı 13.05.1972 tarihinde tescillenerek koruma altına alınmıştır.

³⁷ Gülhan Benli-Eylem Görmüş Ekizce, "Rölövede Yersel Lazer Tarayıcının Katkısı Üzerine Bir Örneklem; Tarihi Yarımada'daki Sarnıçlı Han ve Avlusundaki Sarnıç", *Megaron*, Cilt: 12 Sayı: 3, 2017, s.423.

³⁸ Sarnıçlı Han, Beyazıt'ta, Kapalıçarşı'nın batısında, Çadırcılar Caddesi ile Mühürdar Sokağı'nın kesiştiği köşede yer almaktadır. Sarnıçlı Han, Anıtlar Yüksek Kurulu belgelerine göre, 1972 yılında değişikliğe uğramakla birlikte, ilk yapısı 19. yüzyılda inşa edilmiş ve o yüzyıldaki orijinal durumuna benzetilerek yenilenmiştir. G. Benli-E.G. Ekizce, *a.g.m.*, s. 421.

Çizim 8. Sarnıçlı Han altında bulunan sarnıcın planı.³⁹

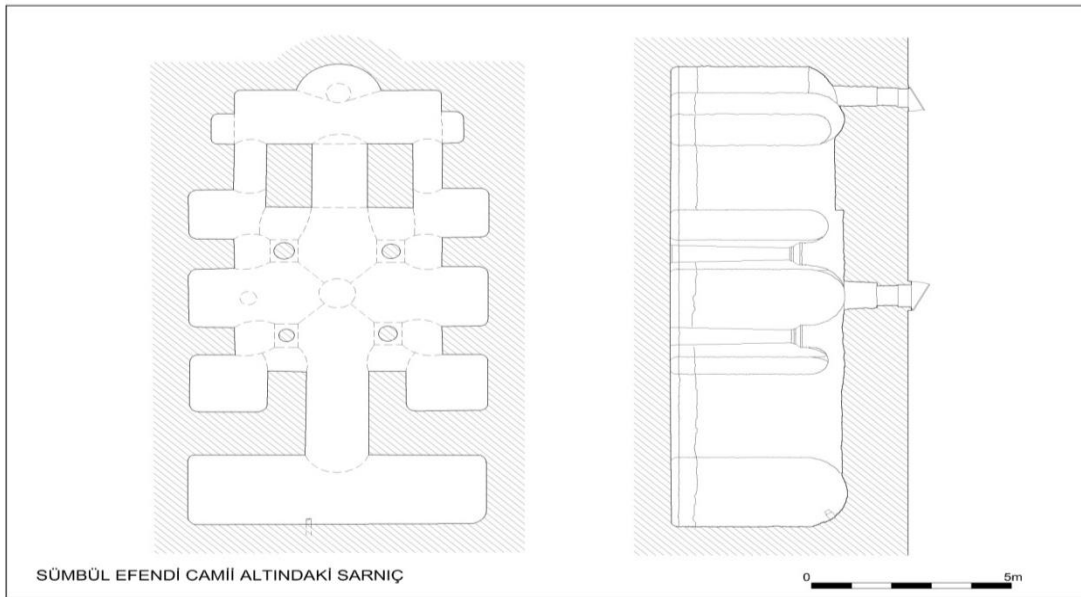
Resim 15. Sarnıcın merdivenleri ve iç kısmı.

Sümbül Efendi Camii Altındaki Sarnıç

Koca Mustafa Paşa Caddesi üzerindeki, 6. yüzyılda inşa edilmiş Hagios Andreas Kilisesi üzerine inşa edilmiş Sümbül Efendi Camii'nin güney avlusunda yer alan sarnıçtır. Yapı 28.11.2007 tarihinde tescillenmiştir.

Camiye paralel olarak yer alan sarnıca giriş tonoz üzerinde açılmış iki adet kuyu ağzındandır. 7.50x13.70 metre ölçülerindeki sarnıç, 4 sütunla taşınan bir ana mekân, beşik tonozlu bir geçişle ulaşılan ve 2.20x7.50 metre ölçülerindeki ikinci bölüm ve ana mekândan iki paye ile ayrılmış apsisi üçüncü bölümden oluşmaktadır. Sütun başlıkları trapezoidal formda olup tuğla örgü beşik tonozlu üst örtüyü taşımaktadır. Yüksekliği tonoz hizasına kadar yaklaşık 4.40 metre olarak ölçülmüştür. Yapının duvarında besleme kanalına ait pişmiş toprak künk tespit edilmiştir. Kemer üzengi seviyelerinde ahşap gergi izleri vardır. Tuğla örgü beden duvarlarının kalınlığı yaklaşık 1.00 metre kadardır.

Plan şeması olarak kiliseyi andıran ve bir alt yapı olduğu düşünülen sarnıçta, günümüzde hala su vardır. Zemini 35 cm. balçıkla kaplıdır. İyi durumda günümüze kadar gelebilmiş olan sarnıçta, Sümbül Efendi Camii restorasyonu kapsamında temizleme ve onarım yapılacaktır.

Çizim 9. Sümbül Efendi Camii altındaki sarnıcın plan ve kesiti.⁴⁰

³⁹ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 265.

Resim 16. Avludan inilen sarnıcın girişi ve sütunları.

Şair Nabi Sokağı Sarnıcı

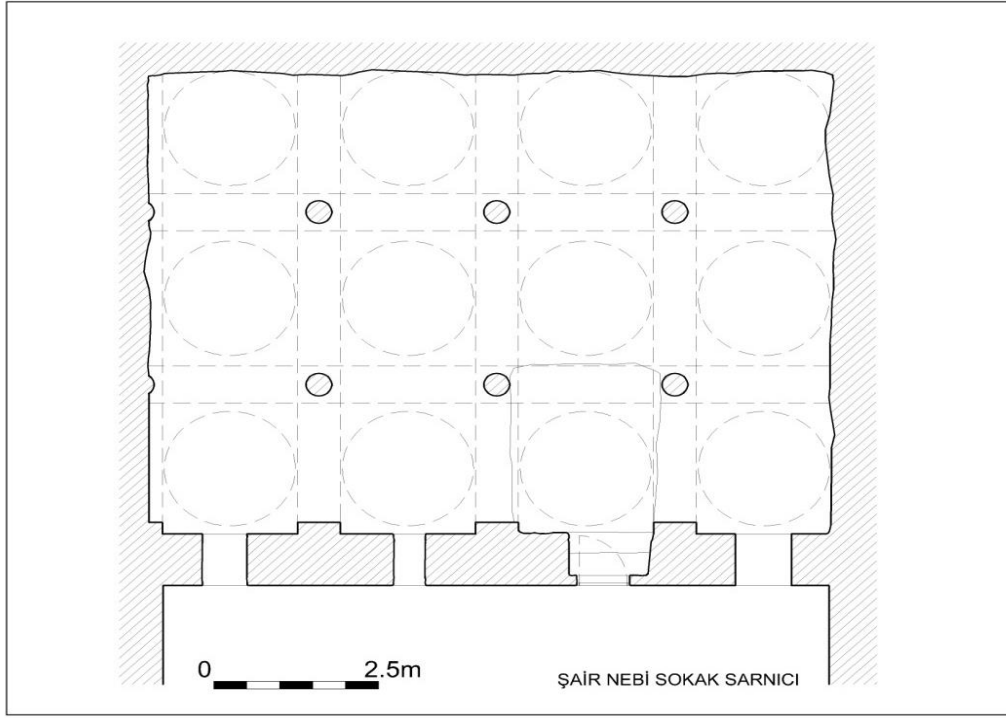
Şair Nabi Sokak üzerinde, günümüzde yalnızca 2466 ada 21 parselin bodrum katındaki 8.00x10.10 metrelik bir bölümü kalmış olan sarnıçtır. Bir marangoz atölyesinin deposu olarak kullanılmaktadır. 1970 yılında tescillenen sarnıç, Forchheimer ve Strzygowski'nin 1893 yılı eserinde Şeyh Murat Mescidi'nin yakınındaki sarnıç olarak geçmektedir.

Tamamı 8.10x23.60 metre ölçülerinde olduğu tahmin edilen yapının bir kısmı yerüstünde olup dıştan payandalarla desteklenmiştir. Kemer altlarında günümüzde 3 tanesi görülebilen 1 metre yüksekliğinde pencereler bulunmaktadır. Moloz yığınları nedeniyle zemin kotu yükselmiş olan sarnıcın yüksekliği belirlenememiştir. 2 sıra halindeki 16 sütun tuğla kubbeli üst örtüyü taşımaktadır. Günümüzde bu sütunların yalnızca 6 tanesi kalmıştır. Sütun başlıkları karışık olup ionik impost, impost ve korint üsluptadır.

Yapı özelliklerine göre sarnıç 9. Veya 12. yüzyıllara tarihlenmektedir. Ayrıca yapının daha büyük olduğu da kaynaklarda geçmektedir.⁴¹ Ancak yapılan inşaatlar ve yol yapım çalışmalarında bir kısmının yok olduğu tahmin edilmektedir. Pencerelerden biri sarnıcın kalan kısmına girebilmek için kapı haline getirilmiştir. İki yanda örülmüş duvarların içinde sütun ve sütun başlıkları görülebilmektedir. Taş-tuğla almaşık örgü beden duvarlarında hidrolik sıva yok olmuştur.

⁴⁰ S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 268.

⁴¹ Philipp Forchheimer- Josef Strzygowski, *Die Byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel*, Wien 1893, s.73

Çizim 10. Şair Nebi Sokak'ta bir apartmanın bodrum katında bulunan sarnıcın planı.⁴²

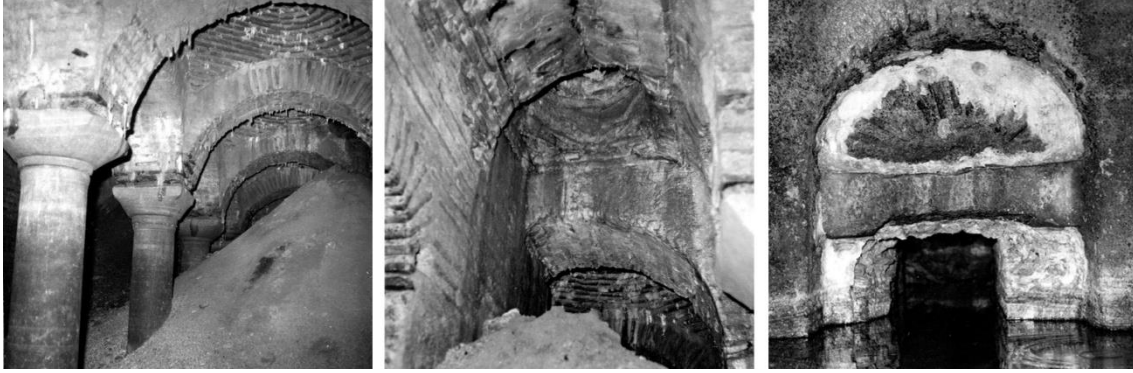
Resim 17. Sarnıcın günümüze ulaşabilen kısmı.

At Pazarı Sarnıcı

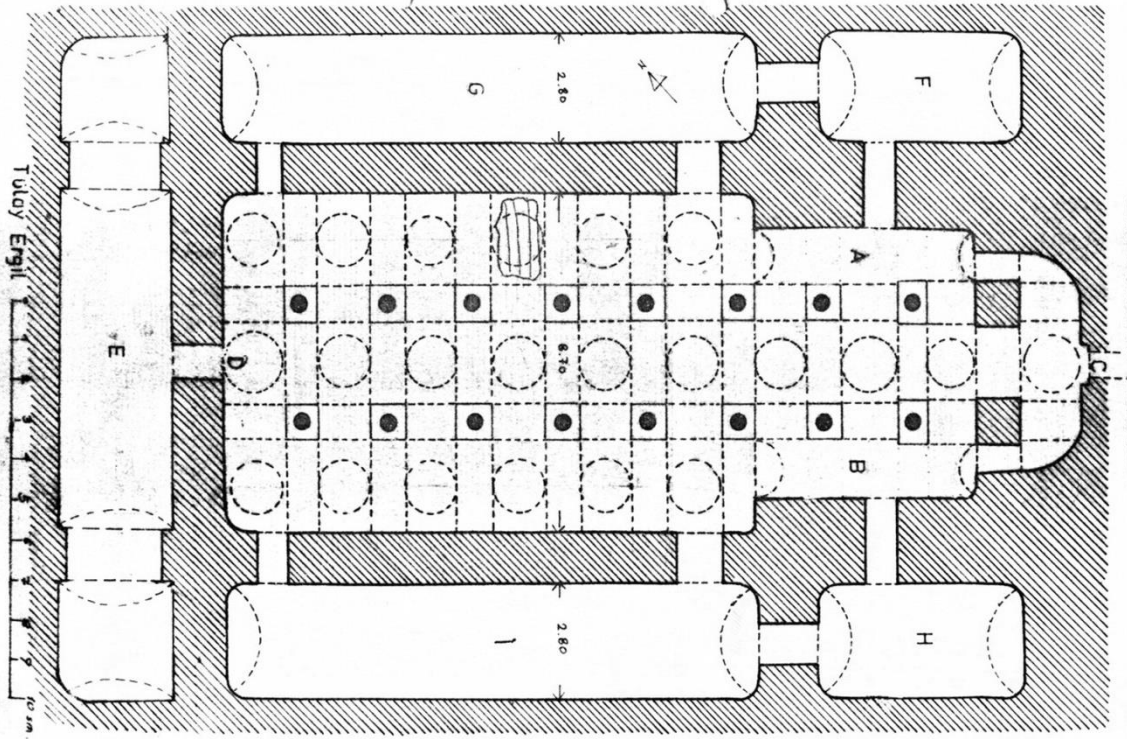
1978 yılında Mihçılar Caddesi üzerinde yapılan kazılar sırasında ortaya çıkan At Pazarı Sarnıcı'nın Sokak üzerinde bulunan bir kilise altyapısı olduğu tahmin edilmektedir. Günümüzde herhangi bir girişi tespit edilemeyen sarnıç 22.03.1993 tarihinde tescillenmiştir.

⁴² S.S. Güngör, *a.g.t.*, s. 269.

Gülay Tiğrel ve Tülay Ergil'in yapıyla ilgili yazısına göre sarnıç, iki sıra sütun dizisi olan orta bölüm ile iki yandaki dar bölümlerden oluşur. Ayrıca kuzeybatı köşesinde de dar uzun bir bölüm bulunmaktadır. Orta bölüm 22.20x8.70 metre ölçülerinde olup dar bölümlerin genişliği 2.80 metre, uzunluğu iki bölüm halinde 20.50 metredir. Orta bölüm 16 mermer sütunludur. Yelken tonozlu üst örtü bulunan bu kısımda iki adet de ayak bulunmaktadır. Dar uzun kısımların üst örtüsü beşik tonozlu olup ana mekân ile aralarındaki duvar kalınlığı 1.30 metredir. Sütun başlıkları 4 sütunda ionik impost olup diğerlerinde trapezoidal formdadır. Taş tuğla örgülü duvarlar su geçirmez hidrolik sıva ile kaplıdır.⁴³

Resim 18. 1978 yılındaki kazılarda ortaya çıkarılan sarnıçın o günkü durumu.

Çizim 11. At Pazarı Sarnıcı'nın Tülay Ergil tarafından yapılan plan çizimi.⁴⁴

Beyazıt II. Sarnıç

1961 yılında Beyazıt Meydanı düzenleme çalışmaları sırasında ortaya çıkarılan sarnıç çalışmalardan sonra toprak altında kalmış, 2014 yılında Beyazıt Meydanı ve alt geçidi çalışmaları sırasında tekrar gün yüzüne çıkmıştır.

⁴³ Gülay Tiğrel-Tülay Ergil, "Atpazarı Sarnıcı", *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı: 6-7, İstanbul 1979, s. 29.

⁴⁴ G. Tiğrel-T. Ergil, *a.g.m.*, s. 29.

Darülfünun Caddesi üzerinde 581 adada bulunan yapı I. Sarnıç'a yakın bir konumda olup diğer sarnıca göre zemin kotu daha aşağıdadır. Dikdörtgen planlı sarnıç 12.60x8.20 metre ölçülerindedir. Üst örtüsü yelken tonozlu yapının sivri kemerleri mevcuttur. 4 adet ionik impost başlıklı mermer sütunla taşınmaktadır. Zemini tamamen moloz yığını olan sarnıcın ölçülebilir yüksekliği 2.40 metredir. Tuğla beden duvarları su geçirmez sıva kaplı olup duvar köşeleri dış bükey olarak yuvarlatılmıştır. Yapı özellikleri açısından 6. yüzyıla tarihlenmektedir.⁴⁵

Günümüzde tonoz üzerindeki açılmış iki delikten görülebilen sarnıca girilememiştir.

Resim 19. Meydan düzenlemesi sırasında tekrar gün yüzüne çıkan Beyazıt II. Sarnıcı.

Sonuç

Tarihi Yarımada'da bulunan ve çoğu bilinmeyen 183 adet sarnıcın yapı özellikleri ve günümüzdeki genel durumları hakkında bilgilerin derlendiği bu çalışma kapsamında incelenen sarnıçlar, Bizans Dönemi'nde suya verilen önemin anlaşılmasında büyük rol oynamaktadır. III. yüzyıldan başlayarak XIV. yüzyıla kadar uzanan 1000 yıllık zaman içinde, sarnıçların yapım sistemi ve plan şeması olarak süreklilik göstermesi, üzerlerinde bulunan yapıların plan şemaları hakkında bilgi vermesi açısından sarnıçların önemi büyüktür. Ancak yalnızca 15 sarnıcın restorasyonu yapılmış, 77 tanesi günümüze gelene kadar yok olmuş, diğer 91 adet sarnıç ise kaderine terk edilmiş durumdadır. Bu sarnıçlara gereken özenin gösterilmesi ve koruma altına alınması, üzerinde yaşadığımız ülkenin kültürel mirası için büyük önem taşımaktadır. Yalnızca Yerebatan Sarnıcı'na yılda 2 milyon turist geldiği⁴⁶ göz önüne alındığında, turizm açısından da sarnıçların önemi anlaşılmaktadır.

İncelenen açık ve kapalı sarnıçlardan 129 sarnıcın plan ölçüleri tespit edilmiş olup 54 tanesi hakkında detaylı bilgiye ulaşılamamıştır. Açık sarnıçlar boyutları bakımından büyükten küçüğe Mokios, Aspar ve Aetius Sarnıçları'dır. Mokios Açık Sarnıcı'nın 25.000 m² taban alanı olup yaklaşık su kapasitesi 300.000 m³'ü bulmaktadır. Hemen arkasından gelen Aspar Açık Sarnıcı'nın ise 23.100 m²'lik taban alanı 254.000 m³ suyu taşıyacak kapasitededir. Aetius Açık Sarnıcı'nın taban alanı da yaklaşık 20.750 m², su kapasitesi 310.000 m³ olup en fazla su kapasitesine sahip açık sarnıçtır.

Tespit edilebilen kapalı sarnıçların arasında taban alanı en büyük olan sarnıç 9800 m² ile Yerebatan Sarnıcı'dır. Binbirdirek Sarnıcı'nın taban alanı ise 3600 m²'dir. Yerebatan ve Binbirdirek Sarnıçları'nın ardından 2380 m² ile Topkapı Sarayı'ndaki Manganlar Sarayı Altyapısı Sarnıcı gelmektedir. Topkapı Sarayı Babüselam Yolu Altındaki Sarnıç'ın ise

⁴⁵ Ergon Ataçeri, "İstanbul'da Yeni Bulunan Birkaç Bizans Su Sarnıcı", *Ayasofya Müzesi Yıllığı*, Sayı: 6, İstanbul 1965, s. 70.

⁴⁶ Kültür A.Ş.'nin 2015 yılı verilerine göre Yerebatan Sarnıcı'nın yıllık ziyaretçi sayısı 2 milyonu aşmıştır. Sarnıç 2010-2015 yılları arasında 10 milyona yakın kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Bu ziyaretçilerin 3 milyona yakını yerli, 7 milyona yakını ise yabancı turistlerden oluşmaktadır.

<http://kultur.istanbul/basin-odasi/haberler-ve-duyurular/2016/ocak/13/yerebatan-sarnic%C4%B1c%C4%B1,-yabanc%C4%B1-turistlerin-goezdesi-5-y%C4%B1lda-10-milyon-ziyaret%C3%A7i.aspx>, erişim tarihi: 19.11.2017

ölçülebilir boyutları 37.00x61.50 metre olup taban alanı 2275 m²'dir. Bu sarnıcın daha büyük boyutlu olduğu ancak detaylı incelenemediği belirtilmektedir.⁴⁷ Taban alanlarına göre beşinci büyük sarnıç Fatih Camii Avlusundaki Sarnıç olup 1270 m²'dir. Bu sarnıcı 1125 m²'lik İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Binası I. Sarnıç, 990 m²'lik Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı, 946 m²'lik Şerefiye Sarnıcı, 840 m²'lik Aya İrini Yanındaki I. (L Planlı) Sarnıç ve 680 m²'lik Myrelaion (Bodrum Camii) Sarnıcı gelmektedir.

Kapalı Sarnıçlar arasında en küçük taban alanına sahip sarnıçlar ise 4 m² ile Onaltı Mart Şehitleri Caddesi Sarnıcı, 4.50 m² ile Bestekâr Osman Sokağı Sarnıcı, 5 m² ile Topkapı Sarayı Saray Mutfakları Önündeki Sarnıç ve Yeşil Sarıklı Sokağı Sarnıcı, 6 m² ile Asker Sokağı Sarnıcı, 9 m² ile Divanyolu Caddesi Sarnıcı'dır.

Tarihi Yarımada'daki 105 sarnıcın sütun boyu, sarnıç yüksekliği gibi yeterli veri olmadığı için su kapasiteleri hakkında yorum yapılamamaktadır. Ancak 3 açık sarnıcın ve 75 kapalı sarnıcın yaklaşık su kapasiteleri belirlenmiştir. Su kapasiteleri belirlenen kapalı sarnıçların en büyüğü 100.000 m³ ile yine Yerebatan Sarnıcı'dır. Hemen arkasından da 43.000 m³ ile Binbirdirek Sarnıcı gelmektedir. Taban alanı 990 m² olan Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı ise yüksekliği sayesinde yaklaşık 6000 m³ su almaktadır. Fatih Camii Avlusundaki Sarnıç 5700 m³, Şerefiye Sarnıcı 5100 m³, Sultan Sarnıcı 3800 m³, Aya İrini Yanındaki I. (L Planlı) Sarnıç 3750 m³ su kapasitesine sahiptir. Büyük Otlukçu Yokuşu Sarnıcı ve Topkapı Sarayı Hagios Georgios Manastırı Altındaki Sarnıç yaklaşık 3100 m³ su kapasitesine sahiptir. Su alma kapasitesi büyüklüğü bakımından bu sarnıçları 2800 m³ ile Myrelaion (Bodrum Camii) Sarnıcı, 2500 m³ ile İpek Bodrumu Sarnıcı, 2400 m³ ile Manganlar Sarayı Altyapısı Sarnıcı takip etmektedir.

Tespiti yapılmış sarnıçlar arasında en düşük su kapasitesine sahip sarnıçlar ise 10 m³ ile Topkapı Sarayı Saray Mutfakları Önündeki Sarnıç, 11 m³ ile Bestekâr Osman Sokağı Sarnıcı, 18 m³ ile Divanyolu Caddesi Sarnıcı, 54 m³ ile Çemberlitaş Kız Yurdu (Dizdariye) Sarnıcı ve 60 m³ ile Harikzedeler Sokağı Sarnıcı'dır.

Tarihi Yarımada'daki 183 sarnıcın 20 tanesi yer üstü, 163 tanesi yer altı sarnıcıdır. Bu sarnıçların 45 tanesinde devşirme malzeme tespit edilmiştir. 78 adet sarnıçta devşirme malzeme bulunmazken 60 adet sarnıçta devşirme malzeme olup olmadığı tespit edilememiştir. Ayrıca 96 adet sarnıç Koruma Kurulu tarafından tescillenerek koruma altına alınmıştır. 87 sarnıcın tescil kaydına ulaşılamamıştır.

Sarnıçların en önemli taşıyıcı sistemi olan beden duvarları çoğunlukla horasan harç ve tuğla kullanılarak yapılmıştır. Tespit edilen 114 sarnıçta beden duvarları bu şekilde düzenlenmiştir. 67 sarnıçta ise tuğlaların kuşak olarak kullanıldığı taş-tuğla almaşık örgü duvar sistemi görülmektedir. Beyazıt III. Sarnıç'ın beden duvarlarıyla ilgili bir bilgiye ulaşılamamıştır. Helvacı Tahsin Sokak (Marmaray) Sarnıcı'nda diğer sarnıçlardan farklı olarak beden duvarlarının yalnızca taştan yapıldığı görülmüştür. Beden duvarları sarnıçlarda genellikle kemer üzenği seviyelerine kadar, eski tuğlaların yakılarak öğütülmesi ve buna kum, kireç ve öküz veya mandadan elde edilen kılın eklenmesiyle oluşturulan kalın bir su geçirmez sıva tabakası (hidrolik sıva) ile kaplanmıştır.⁴⁸ Sıvama esnasında duvar ve zemin köşeleri yuvarlatılarak suyun yapacağı basınca karşı yapıya direnç kazandırılmıştır.⁴⁹ Desteksiz tipteki sarnıçlarla havalandırma pencereleri bulunmayan bir dizi destekli tip sarnıçta, istisnai olarak tonozlar dâhil olmak üzere tüm iç mekânın su geçirmez sıva ile kaplandığı tespit edilmiştir.⁵⁰

Günümüzde restorasyonu yapılan bazı sarnıçlarda bu su geçirmez sıvanın, duvar örgüsüyle daha güzel bir görünüm elde edildiği düşüncesiyle kaldırıldığı gözlenmiştir. Antik

⁴⁷ Hülya Tezcan, *Topkapı Sarayı ve Çevresinin Bizans Devri Arkeolojisi*, İstanbul 1989, s.234.

⁴⁸ H. Tezcan, *a.g.e.*, s.194.

⁴⁹ Reşad Ekrem Koçu, "Sarnıçlar", *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: 6, İstanbul Tarih Vakfı, İstanbul, 1994, s. 1228.

⁵⁰ K. Altuğ, *a.g.m.*, s.9

Otel altındaki sarnıç, Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı ve Sultan Sarnıcı'nda sıvalar tamamen kaldırılmıştır.

Sarnıçlarda duvar kalınlıkları su basıncına dayanabilmesi amacıyla kalın yapılmıştır. Bu kalınlık sarnıcın konumuna ve boyutlarına göre de değişiklik göstermektedir. Toprak altında bulunan Şerefiye Sarnıcı'nda 3.60 metre olan duvar kalınlığı, yer üstü sarnıcı olan Pantokrator ve Myrelaion Sarnıçları'nda 5 metreyi bulabilmektedir. Yeraltı sarnıcı olmasına rağmen büyüklüğünden dolayı Yerebatan Sarnıcı'nda da duvar kalınlığı yaklaşık 5 metredir. Eğimli arazide düz bir teras oluşturmak amacıyla yapılmış bazı yerüstü sarnıçlarında, duvarların dıştan payandalarla desteklendiği de görülmektedir.

Sarnıçlar genel olarak dikdörtgen veya kare planlı olarak inşa edilmiştir. Üst örtüyü taşıyan tuğla kemerler çoğunlukla mermer veya granit malzemeden elde edilmiş sütunlar tarafından taşınmaktadır. Tarihi Yarımada'daki 73 sarnıçta mermer veya granit sütunların, 5 adet sarnıçta ise payelerin kullanıldığı görülmüştür. 16 adet sarnıçta ise sütun ve payelerin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu payelerin çoğunlukla yok olmuş ya da tahrip olmuş sütunların yerine sonradan yapıldığı düşünülse de, Seferikoz Sarnıcı gibi bazı örneklerde payelerin ilk yapıldığı döneme ait olduğu görülmüştür. 59 adet sarnıç ise desteksizdir. 30 adet sarnıcın ise düşey taşıyıcısının olup olmadığı ile ilgili bir bilgiye rastlanmamaktadır.

Destekli sarnıçların sütunlarında çoğunlukla devşirme sütun başlıkları bulunmaktadır. Bu sütun başlıklarının sarnıcın döneminin anlaşılmasında büyük rolü olmaktadır. Çalışma kapsamında incelenen 183 sarnıcın 22 tanesinde impost, 21 tanesinde ionik impost, 7 tanesinde korint, 5 tanesinde trapezoidal başlık olduğu tespit edilmiştir. 21 sarnıçta ise sütun başlıkları impost, korint ve trapezoidal üsluptaki başlıkların üst üste konulmasıyla oluşmuştur. 63 sarnıçta sütun başlığının olmadığı belirlenmiş olup 44 sarnıç hakkında bir bilgiye rastlanmamıştır.

Sütunlar ve sütun başlıkları tuğla kemerlerle sarnıçların tuğla örgü üst örtüsünü taşımaktadır. Sonraki dönemlerde bu üst örtüye delikler açıldığı ve bu deliklerin su almak için kullanıldığı bilinmektedir. Kapalı sarnıçların büyük bir kısmında beşik tonozlu üst örtü olduğu görülmüştür. Tarihi Yarımada'daki 179 kapalı sarnıcın üst örtüsü 66 tanesinde beşik tonoz, 28 tanesinde kubbe, 25 tanesinde çapraz tonoz, 11 tanesinde yelken tonoz ile kapatılmıştır. Kariye Camii Sokağı Sarnıcı'nın üst örtüsünün aynalı tonoz, Aya İrini Yanındaki III. Sarnıç'ın da üst örtüsünün düz ahşap örtü olduğu bilinmektedir. 13 sarnıçta üst örtü tonoz olarak geçmekte ancak hangi tür olduğu belirtilmemektedir. 25 sarnıcın ise üst örtüsü tespit edilememiştir.

İstanbul Lisesi Altındaki Sarnıç, Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı gibi örneklerde özgün merdivenler olduğu gözlenmiş olup çoğunda ya merdiven yoktur ya da yok olmuştur. Ayrıca Kambur Mustafa Paşa (Yayla) Camii Sarnıcı, Sultan Sarnıcı, Şerefiye Sarnıcı, Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı, İbadethane Sokağı I. Sarnıç, Studios Sarnıcı, Şair Nabi Sokağı Sarnıcı gibi örneklerde kemer hizalarında pencereler de görülmektedir. Bu pencerelerin havalandırma yanında suyun tahliyesi için de kullanıldığı düşünülmektedir.

Tespiti yapılan 183 adet sarnıcın detaylı bilgileri, ekler kısmındaki tablolarda yer almaktadır. Bu tablolara, sarnıçların taban alanları, su kapasiteleri, tescil durumları, yapım tarihleri, taşıyıcı sistemleri, üst örtüleri, kullanım durumları ve sağlamlık durumları işlenmiştir. Ayrıca sarnıçlar, hazırlanan Tarihi Yarımada haritasına fiziksel durumlarına göre farklı renklerde, koordinatlı bir şekilde işlenmiştir.

Kaynakça

Kitap ve Makaleler:

- Altuğ, Kerim, “Planlama İlkeleri ve Yapım Teknikleri Açısından Tarihi Yarımada’daki Bizans Dönemi Sarnıçları”, *Restorasyon Konservasyon Çalışmaları Dergisi*, Sayı: 15, 2012, s.3-22.
- Ataçeri, Ergon, “İstanbul’da Yeni Bulunan Birkaç Bizans Su Sarnıcı”, *Ayasofya Müzesi Yıllığı*, Sayı: 6, İstanbul 1965, s. 69-74.
- Barnes, Timothy David, “Hadrian ve Lucius Verus”, *Journal of Roman Studies*, Sayı: 57, 1967, s.65-79.
- Bayülgen, Batu, “Antiokhos ve Lausos Sarayları”, *Toplumsal Tarih Dergisi*, Sayı: 283, 2017, s.12-17.
- Benli, Gülhan-Ekizce, Eylem Görmüş, “Rölövede Yersel Lazer Tarayıcının Katkısı Üzerine Bir Örneklem; Tarihi Yarımada’daki Sarnıçlı Han ve Avlusundaki Sarnıç”, *Megaron*, Cilt: 12 Sayı: 3, 2017, s.420-428.
- Fıratlı, Nezi, “Cağaloğlu Sarnıcı”, *İstanbul Arkeoloji Müzeleri Yıllığı*, 1968.
- Forchheimer, Philipp - Strzygowski, Josef, *Die Byzantinischen Wasserbehälter von Konstantinopel*, Wien 1893.
- Güngör, Selim Sani, *İstanbul Tarihi Yarımada’daki Roma ve Bizans Dönemi Su Sarnıçları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, İstanbul 2015.
- Hürel, Haldun, *İstanbul’u Geziyorum Gözlerim Açık*, Dharma, İstanbul 2005.
- İnciciyan, Gugios, 18. Asırda İstanbul, İstanbul Fetih Cemiyeti Yayınları, İstanbul, 1956.
- Koçu, Reşad Ekrem, “Sarnıçlar”, *Dünden Bugüne İstanbul Ansiklopedisi*, Cilt: 6, İstanbul Tarih Vakfı, İstanbul, 1994.
- Ocak, Seçil Gül, *Batı Anadolu Roma Dönemi Örnekleriyle Sukemerleri, Künkleri ve Sarnıçları Üzerine Bir Araştırma ve Uygulama Çalışması*, Basılmamış Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Enstitüsü, İzmir 2009.
- Peschlow, Urs, “Mermerkule-ein Spatbyzantinischer Palast in Konstantinopel”, *Studien zur Byzantinischen Kunst*, Amsterdam 1995, s.93-97.
- Tezcan, Hülya, *Topkapı Sarayı ve Çevresinin Bizans Devri Arkeolojisi*, İstanbul 1989.
- Tiğrel, Gülay-Ergil, Tülay, “Atpazarı Sarnıcı”, *Arkeoloji ve Sanat Dergisi*, Sayı: 6-7, İstanbul 1979, s. 28-32.
- Tuncel, Metin, “İstanbul”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, Cilt: 23 Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, İstanbul 2001, s. 239-243.
- Yücel, Erdem, “İstanbul’da Bizans Sarnıçları”, *Arkitekt Dergisi*, Sayı: 325, 1967-1, s.16-20.

İnternet Kaynakları

- Ab-1 Hayat, “Ana Hatlarıyla İstanbul’da Roma ve Bizans Dönemlerinin Su Mimarisi”, <http://abihayatsergisi.com/portfolio=anahatlariyla-istanbulda-roma-ve-bizans-donemlerinin-su-mimarisi>, erişim tarihi: 27.09.2017.
- “Bu da İzmir’in Yerebatan’ı”, <https://www.yeniasir.com.tr/sarmasik/2010/08/29/bu-da-izmirin-yerebatani>, erişim tarihi: 24.10.2017.
- Fahlbusch, Henning, “Municipal Water Supply İn Antiquity”, <http://www.romanaqueducts.info/webteksten/waterinantiquity.htm>, erişim tarihi: 01.11.2017.
- “Flavius Julius Valens”, <http://www.roman-empire.net/collapse/valens-index.html>, erişim tarihi: 1.12.2017.
- “İstanbul Nüfusunun Tarihi Gelişimi”, <http://www.haber7.com/kitap/haber/879650-istanbul-nufusunun-tarihi-gelisimi>, erişim tarihi: 23.09.2017.
- Klimczak, Natalia, “Solved: The Mystery of the Spiraling Holes in the Nasca Region of Peru”, <http://www.ancient-origins.net/news-history-archaeology/solved-mystery-spiraling-holes-nasca-region-peru-005704>, erişim tarihi: 12.09.2017.

“Pavurallakonda”, <https://en.wikipedia.org/wiki/Pavurallakonda>, erişim tarihi:19.10.2015.

“Tarihi Yarımada Fatih'in Tarihçesi”, <http://www.fatih.bel.tr/icerik/86/tarihi-yarimada-fatihin-tarihcesi>, erişim tarihi: 14.10.2017.

“The Portuguese cistern of El Jadida: A place of mysterious charm”, https://en.hertz.ma/morocco/the-portuguese-cistern-of-el-jadida-a-place-of-mysterious-charm_4530, erişim tarihi: 1.11.2017.

“Theodosius the Great Flavius Theodosius”, <http://www.roman-empire.net/collapse/theodosius-I.html>, erişim tarihi: 1.12.2017.

Ekler

TARİHİ YARIMADA'DA TESPİT EDİLEN AÇIK VE KAPALI SARNIÇLAR																
Sarnıç No	SARNIÇ ADI	TABAN ALANI M ²	SU KAPASİTESİ	DEVSİRME MALZEME	TESCİL DURUMU	YAPIM TARİHİ	YERALTI/ YERÜSTÜ	TAŞIYICI SİSTEM	DÜŞEY TAŞIYICI	ÜST ÖRTÜ	SÜTÜN BAŞLIĞI	SAĞLAMLIK BUTÜNLÜK	FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK	KULLANIM DURUMU		
(A) Açık Sarnıçlar	1	Aetius Açık Sarnıcı	20750	310000	?	14.07.1973	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Yok	Kötü	Kötü	Stadyum		
	2	Aspar Açık Sarnıcı	23100	254000	?	02.06.1956	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Yok	Kötü	Kötü	Kültür Park		
	3	Çağaloğlu Açık Sarnıcı	?	?	?	Yok	3. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Yok	Yok	Kötü	Kötü	Okul		
	4	Mokios Açık Sarnıcı	25000	300000	?	23.04.1963	5-6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Yok	Kötü	Kötü	Kültür Park		
(B) Restorasyonu Yapılarak Yeniden İşlevlendirilen Kapalı Sarnıçlar	5	Anlık Otel Sarnıcı	310	1250	Var	23.10.1987	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	?	Kötü	Kötü	Restoran-Sergi		
	6	Binbirdirek Sarnıcı	3600	43000	Yok	1962-1995	4. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	İyi	Kötü	Müze-Sergi	
	7	Çifte Saraylar Sarnıcı	120	480	Var	11.04.1971	5-7. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Yelken Tonoz	İmpost	Orta	Kötü	Kafe	
	8	Gülhane Parkı Sarnıcı	216	865	Var	07.10.2002	5-7. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint+İmpost	İyi	Orta	Boş	
	9	Kambur Mustafa Paşa (Yayla) Camii Sarnıcı	290	1160	Var	16.09.1998	6-7. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	Trapezoidal	İyi	Kötü	Camii	
	10	Kirazlı Mescit Sokağı Sarnıcı	40	180	Yok	07.07.1992	4-5. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik+Kubbe	Yok	Orta	Kötü	Kafe	
	11	Myrelaion (Bodrum Camii) Sarnıcı	680	2800	Var	1961-1964	10. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz+Yelken	Trapezoidal	İyi	Kötü	Çarşı	
	12	Nakilbent Sokağı Sarnıcı	320	1300	Var	1962-1995	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz Tonoz	Korint+İmpost	İyi	Orta	Sergi	
	13	Soğukçeşme Sokağı Sarnıcı	220	990	Var	29.07.1991	7. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	İyi	Kötü	Restoran	
	14	Sokullu Oteli Sarnıcı	22	65	Yok	24.01.1986	5-6. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Kötü	Otel Deposu	
	15	Sultan Sarnıcı	540	3800	Var	16.09.1967	4. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	Korint+İmpost	İyi	Orta	Restoran	
	16	Şerefiye Sarnıcı	946	5100	Var	23.03.1988	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	Korint+İmpost	Orta	Orta	Boş	
	17	Turing Otomobil Kurumu Konuk Evi Sarnıcı	50	125	Var	12.06.1976	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	İyi	Kötü	Yemekhane	
	18	Yerebatan Sarnıcı	9800	100000	Var	02.09.1967	4. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	Korint	İyi	Orta	Müze-Restoran	
	19	Zeyrek (Pantokrator) Sarnıcı	990	6000	Var	02.07.1987	12. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	Trapezoidal	İyi	Orta	Boş	
	20	Acı Musluk Sokağı Sarnıcı	445	900	Var	11.07.1969	10. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	Trapezoidal	Orta	Orta	Depo	
	(C.1) Günümüzde İşlevsiz, Gırtlentilen Kapalı Sarnıçlar	21	Anemas Kulesi Sarnıcı	35	125	Yok	13.01.1973	7. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Orta	Boş
		22	Anemas Kulesi Doğrusundaki Sarnıç	35	150	Yok	13.01.1973	5-6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Orta	Boş
23		Ayakapı Şapeli Sarnıcı	140	?	Yok	17.04.1966	?	Yerüstü	Tuğla	Yok	Çapraz Tonoz	Yok	Kötü	Kötü	Kereste Deposu	
24		Bilim Sanat Vakfı Altındaki Sarnıç	205	610	Var	09.09.1972	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İmpost	Orta	Orta	Boş	
25		Bukoleon Sarayı Sarnıcı	70	210	Yok	Yok	6. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İonik İmpost	Kötü	Kötü	Boş	
26		Çayroğlu Sokağı Sarnıcı	20	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Kötü	Depo	
27		Gedikpaşa Caddesi I. Sarnıç	60	?	Yok	01.09.1995	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Kötü	Boş	
28		Gedikpaşa Caddesi II. Sarnıç	?	?	Yok	26.05.1993	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Kötü	Atölye-Depo	
29		Haydar Hamamı 2. Çikmazı Sarnıcı	?	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Kötü	Depo	
30		Hipodrom Sarnıcı	?	?	Yok	Yok	3. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş	
31		Hoca Hamza Mescidi Altındaki Sarnıç	88	270	Yok	09.04.1977	?	Yerüstü	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş	
32		İbadethane Sokağı I. Sarnıç	322	1300	Var	02.07.1987	12. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz Tonoz	Kompozit+İmp.	İyi	Orta	Boş	
33		İbadethane Sokağı II. Sarnıç	127	?	Yok	13.09.1991	12. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost	İyi	Orta	Boş	
34		İmaret-i Atık Camii Altındaki Sarnıç	170	?	Yok	02.07.1987	11. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Orta	Boş	
35		İnebey Sokağı Sarnıcı	183	900	Yok	13.09.1974	11. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Kötü	Boş	
36		İstanbul Lisesi Altındaki Sarnıç	140	600	Yok	18.04.2012	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost	İyi	Orta	Boş	
37		Kapı Ağası Mahmud Ağa Camii Altındaki Sarnıç	180	550	Yok	16.04.1967	?	Yerüstü	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Orta	Depo	
38		Kariye Güney Şapeli Sarnıcı	55	150	Yok	16.09.1987	14. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	İyi	Orta	Boş	
39		Kirmasti Sarnıcı	320	1440	Yok	23.06.1963	7. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost	Kötü	Kötü	Depo	
40		Mermer Kule Sarnıçları	60	?	Yok	Yok	14. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Kötü	Boş	
41		Sarıçlı Han Sarnıcı	51	?	Var	13.05.1972	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint	İyi	İyi	Sarnıç	
42		Seferkoz Sarnıcı	600	1800	Var	08.05.2002	7-8. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun+Ayak	Kubbe	İonik+İmpost	İyi	Orta	Boş	
43		Studios Sarnıç ve Ayazması	490	2200	Yok	30.07.1967	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint+İmpost	Kötü	Kötü	Boş	
44		Sümbül Efendi Camii Altındaki Sarnıç	103	310	Var	28.11.2007	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Beşik Tonoz	Trapezoidal	İyi	İyi	Boş	
45		Şair Nabi Sokağı Sarnıcı	190	?	Var	12.12.1970	9-12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint+İmpost	Kötü	Kötü	Atölye	
46		Turkuaz İş Merkezi Altındaki Sarnıç	35	?	Yok	08.03.1995	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	?	Yok	Kötü	Orta	Depo	
47		Vidinli Teflik Paşa Caddesi Sarnıcı	?	?	Yok	14.06.1996	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	İmpost	Kötü	Kötü	Boş	
48		Yavuz Sultan Selim Camii Avlusundaki II. Sarnıç	230	800	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Kubbe	Trapezoidal	Orta	İyi	Boş	

Ek 1. Tarihi Yarımada Sarnıçları'nın genel durum çizelgeleri (A, B ve C.1).

Sarıç No	SARINÇ ADI	TARİHİ YARIMADA'DA TESPİT EDİLEN AÇIK VE KAPALI SARNIÇLAR											KULLANIM DURUMU	
		TABAN ALANI M2	SU KAPASİTESİ	DEVSİRME MALZEME	TESCİL DURUMU	YAPIM TARİHİ	YERALTI/YERÜSTÜ	TAŞIYICI SİSTEM	DÜŞEY TAŞIYICI	ÜST ÖRTÜ	SÜTÜN BAŞLIĞI	SAĞLAMLIK BUTUNLUK		FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK
49	Ahmediye Camii Altındaki Sarıç	161	725	Yok	Yok	5-6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint	Orta	İyi	Sarıç
50	Akif Paşa Sokağı Sarıç	50	?	?	Yok	10. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	İmpost	Kötü	Kötü	Boş
51	Ali Fakih Camii Avlusundaki Sarıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	?	?	Kötü	Orta	Boş
52	Asker Sokak Sarıç	6	?	Yok	16.08.1969	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Orta	Boş
53	At Pazarı Sarıç	330	?	Var	22.03.1993	9-11. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun+Ayak	Yelken+Beşik	Trapez+Imp.	Orta	İyi	Boş
54	Aya İrini Yanındaki I. (L. Planlı) Sarıç	840	3750	Yok	01.03.1965	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	Orta	İyi	Boş
55	Ayasofya İç Narteksin Altındaki Sarıç	170	200	Yok	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Ayak	Beşik Tonoz	Yok	Orta	İyi	Boş
56	Beyazıt II. Sarıç	103	?	Yok	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	İonik İmpost	Orta	Orta	Boş
57	Bıçakçı Alaaddin Mescidi Sarıç	?	?	?	Yok	5-6. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	?	?	?	Orta	Orta	Sarıç
58	Bıçakçı Çeşme Sokak Sarıç	?	?	?	09.09.1992	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik Tonoz	?	Kötü	Orta	Boş
59	Bible House (Amerikan Han) Sarıç	56	180	Yok	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	Trapez+Imp.	Orta	İyi	Boş
60	Çağaloğlu Anadolu Lisesi Bahçesindeki Sarıç	?	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik Tonoz	?	İyi	İyi	Sarıç
61	Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Bahçesindeki Sarıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	Kubbe	?	Orta	Orta	Boş
62	Dizdarıye Camii Yanındaki Sarıç	?	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Tonoz ?	?	Orta	Orta	Boş
63	Eski Ali Paşa Caddesi Sarıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?	Kötü	Orta	Boş
64	Fatih Camii Avlusundaki Sarıç	1270	5700	Yok	Yok	4. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	Orta	İyi	Boş
65	Fethiye Caddesi I. Sarıç	?	?	?	13.09.1991	6. yy	Yeraltı	Tuğla	?	Tonoz ?	?	Orta	Orta	Boş
66	Fethiye Camii Altındaki Sarıç	100	?	Var	16.09.1967	12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	Korint+İmpost	İyi	İyi	Boş
67	Fethiye Camii Doğusundaki Sarıç	147	?	Var	?	12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	Korint+İmpost	Orta	Orta	Boş
68	Haydar Bostanı Sokağı Sarıç	?	?	?	15.10.2008	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik Tonoz	?	Orta	Orta	Boş
69	İncebel Sokağı Sarıç	25	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Orta	Boş
70	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Avlusu Sarıç	366	1940	Yok	Yok	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Ayak	Kubbe	Yok	İyi	İyi	Sarıç
71	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Binası I. Sarıç	1125	?	Yok	Yok	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Ayak	Kubbe	Yok	Orta	Orta	Boş
72	İstanbul Arkeoloji Müzeleri Ek Binası II. Sarıç	?	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Orta	Boş
73	Kelevi Camii Yanındaki Sarıç	35	?	Var	Yok	13. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İonik İmpost	Orta	Orta	Boş
74	Keskin Dede Çikmazı Sarıç	140	420	Var	14.03.1961	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	Trapez+Imp.	Orta	İyi	Boş
75	Köröğlü Sokağı Sarıç	87	200	Var	Yok	11-12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İonik+İmpost	Kötü	Orta	Boş
76	Küçük Ayasofya Sarıç	?	?	?	10.09.1962	6. yy	Yeraltı	Tuğla	?	Tonoz ?	?	Orta	İyi	Boş
77	Mercan Sarıç	75	?	Var	Yok	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	Korint+İmpost	İyi	Kötü	Boş
78	Müşküle Sokak Sarıç	32	125	?	09.05.1977	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş
79	Nöbetane Caddesi Sarıç	20	?	?	11.07.1989	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	İyi	Boş
80	Onaltı Mart Şehitleri Caddesi Sarıç	4	?	Yok	29.11.2011	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Kötü	Orta	Boş
81	Sancaktar Tekkesi Sokağı Sarıçları	60	?	Yok	11.06.1983	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş
82	Sultanahmet Camii Avlusundaki Sarıç	74	220	Yok	Yok	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Sarıç
83	Süleymaniye Sıbyan Mektebi Avlusundaki Sarıç	?	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	?	İyi	İyi	Sarıç
84	Şeyh Süleyman Mescidi Yanındaki Sarıç	150	?	Yok	02.07.1967	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost	Orta	Kötü	Boş
85	Tahsin Bey Sokağı Sarıç	60	130	Yok	Yok	5-6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İonik İmpost	Orta	Orta	Boş
86	Topkapı Sarayı Benizlik-Barutluk Sarıç	222	1000	Var	28.01.2005	5-6. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost	Orta	Kötü	Boş
87	Topkapı Sarayı Bodrum I. Sarıç	185	520	Var	Yok	9-11. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz Tonoz	İonik İmpost	Orta	Orta	Boş
88	Topkapı Sarayı Bodrum II. Sarıç	142	?	Yok	Yok	11-12. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz Tonoz	İmpost	Kötü	Kötü	Boş
89	Topkapı Sarayı Cephanelik Sarıç	32	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Kötü	Boş
90	Eski Depolar Komutanlığı Altındaki Sarıç	158	540	Var	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz+Kubbe	İmpost	İyi	Orta	Boş
91	Eski Gülhane Askeri Hastanesi Altındaki Sarıç	237	1140	Yok	Yok	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	İonik İmpost	Orta	İyi	Boş
92	Eski Gülhane Askeri Hastanesi Avlusu Sarıç	432	1200	Var	Yok	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	Kompozit+Imp.	Orta	İyi	Boş
93	Hagios Georgios Manastırı Altındaki Sarıç	524	3100	Yok	13.03.2013	11. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik+Kubbe	Yok	İyi	İyi	Boş
94	Hagios Georgios Manastırı Avlusundaki Sarıç	253	760	Yok	Yok	11. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost	Orta	Kötü	Boş
95	Babusselem Yolu Altındaki Sarıç	2275 ?	?	Yok	Yok	6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Trapezoidal	Orta	Orta	Boş
96	Topkapı Sarayı Babüssaade Yolundaki Sarıç	33	?	Yok	Yok	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Ayak	Çapraz Tonoz	İmpost	Orta	Orta	Boş
97	II. Avlu Kubbealtı Önündeki Sarıç	300	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	İyi	Boş
98	II. Avlu Saray Mutfakları Önündeki Sarıç	5	10	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	İyi	Boş
99	Topkapı Sarayı Gözdele Taşlığı Altındaki Sarıç	84	330	Var	Yok	4-5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Beşik Tonoz	Korint	Orta	İyi	Boş
100	Topkapı Sarayı Hırka-i Saadet Önündeki Sarıç	166	500	Var	Yok	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Beşik Tonoz	İonik İmpost	İyi	İyi	Sarıç
101	Topkapı Sarayı Kimyane Sarıç	286	1100	Var	Yok	9-10. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun+Ayak	Çapraz+Beşik	İonik İmpost	Orta	İyi	Boş
102	Topkapı Sarayı Manganlar Sarayı Altyapısı	2380	2400	Yok	Yok	9. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun+Ayak	Kubbe	İmpost	Kötü	Orta	Boş
103	Unkapısı Sarıç	50	?	Yok	31.03.2004	12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Çapraz Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş
104	Üsküplü Caddesi Sarıç	27	65	Yok	11.12.1962	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş
105	Üstad Sokağı Sarıç	12	?	Yok	15.11.1990	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok	Orta	Orta	Boş
106	Vefa Meydanı Sarıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	İmpost	Orta	Orta	Boş
107	Yavuz Sultan Selim Camii Avlusundaki I. Sarıç	240	?	Var	Yok	5-6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint	İyi	İyi	Boş

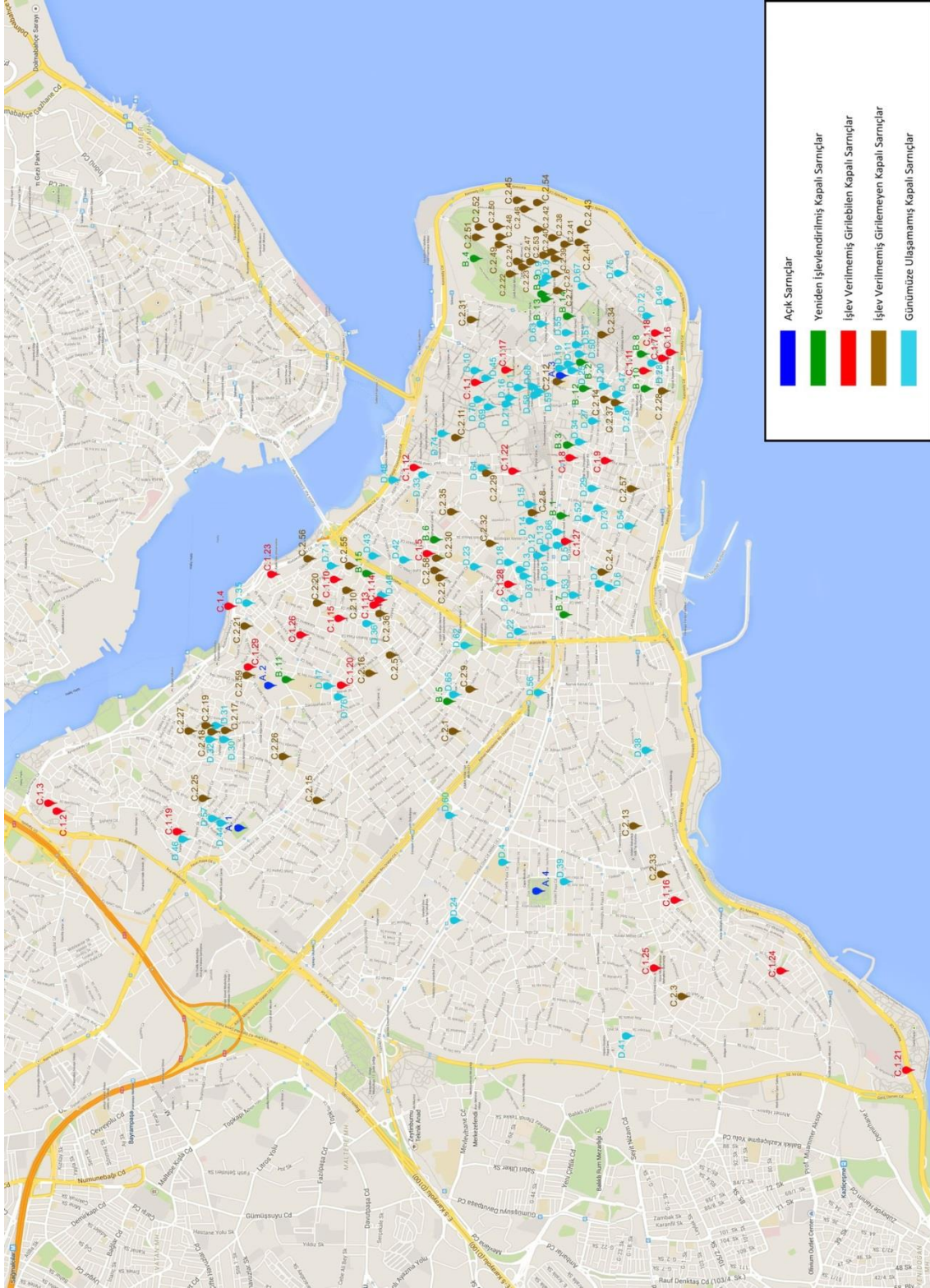
Ek 2. Tarihi Yarımada Sarnıçları'nın genel durum çizelgeleri (C.2).

TARİHİ YARIMADA'DA TESPİT EDİLEN AÇIK VE KAPALI SARNIÇLAR														
Sarnıç No	SARNIÇ ADI	TABAN ALANI M2	SU KAPASİTESİ	DEVŞİRME MALZEME	TESCİL DURUMU	YAPIM TARİHİ	YERALTI/YERÜSTÜ	TAŞIYICI SİSTEM	DÜŞEY TAŞIYICI	ÜST ÖRTÜ	SÜTÜN BAŞLIĞI	SAĞLAMLIK BUTONLUK	FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK	KULLANIM DURUMU
108	Adem Yavuz Sokağı Sarnıcı	?	?	Var	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
109	Ağa Yokuşu Sarnıcı	75	130	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Yelken Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
110	Ahmet Şuayıp Sokağı Sarnıcı	?	?	Var	27.05.1992	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	?	İonik İmpost		Kötu	Boş
111	Ahmet Vefik Paşa Caddesi Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
112	Akgün Otel Sarnıcı	202	380	Yok	25.07.1975	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken Tonoz	?		Kötu	Boş
113	Asya Sokak I. Sarnıç	34	?	Yok	11.06.1983	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
114	Asya Sokak II. Sarnıç	10	?	?	26.02.1992	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
115	Aya İmini Yanındaki II. Sarnıç	218	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	Korint		Kötu	Boş
116	Aya İmini Yanındaki III. Sarnıç	?	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Düz	Yok		Kötu	Boş
117	Besler Han Sarnıcı	70	250	?	26.10.1988	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	?	?		Kötu	Depo
118	Bestekar Osman Sokağı Sarnıcı	4,50	11	Yok	12.02.1988	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
119	Beyazıt A Kilisesi Sarnıcı	?	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	?	?		Kötu	Boş
120	Beyazıt B Kilisesi Sarnıcı	96	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Kubbe	Yok		Kötu	Boş
121	Beyazıt I. Sarnıç	200	?	Var	01.04.1961	?	Yerüstü	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost		Kötu	Boş
122	Beyazıt III. Sarnıç	253	1100	?	Yok	?	Yeraltı	?	?	?	?		Kötu	Boş
123	Bezeller Sokak Sarnıcı	185	280	Var	17.01.1985	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Yelken+Beşik	Korint+İmpost		Kötu	Boş
124	Büyük Otlukçu Yokuşu Sarnıcı	562	3100	Var	16.11.1969	12. yy	Yerüstü	Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint		Kötu	Boş
125	Büyük Reşit Paşa Caddesi Sarnıcı	?	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
126	Çatal Çeşme Sokak Sarnıcı	?	?	Var	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Tonoz	?		Kötu	Boş
127	Çemberitaş Kız Yurdu (Dizdarıye) Sarnıcı	30	54	Var	Yok	6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
128	Daye Kadın Sokağı Sarnıcı	140	420	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
129	Defter Emiri Sokağı Sarnıcı	13	78	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
130	Deikanlı Sokağı Sarnıcı	14	?	Yok	20.07.1988	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
131	Deniz Abdal Cami Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	?		Kötu	Boş
132	Dınyolu Caddesi Sarnıcı	9	18	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Ayak	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
133	Doğramacı Emin Çıkmaçı Sarnıcı	?	?	?	27.04.1988	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
134	Emin Sinan Hamamı Sokağı Sarnıcı	16	?	?	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
135	Eresin Otel Sarnıcı	?	?	Var	Yok	5-6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Tonoz	Korint+İmpost		Kötu	Sergi
136	Esirci Kemalettin Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun+Ayak	Beşik Tonoz	?		Kötu	Boş
137	Fethiye Caddesi II. Sarnıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
138	Fethiye Camii Avlusu Çıkmaçı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	?		Kötu	Boş
139	Fethiye İmam Hatip Orta Okulu Altındaki Sarnıç	270	945	Var	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	Korint+İmpost		Kötu	Boş
140	Fetva Yokuşu Sarnıcı	?	?	?	09.04.1977	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	Beşik Tonoz	?		Kötu	Boş
141	Gedikpaşa Cami Sokağı Sarnıcı	122	?	?	21.02.1986	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
142	Gül Camii Kuzeyindeki Sarnıç	197	?	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik+Kubbe	?		Kötu	Boş
143	Hacı Hasan Sokağı Sarnıcı	?	?	?	13.01.1973	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
144	Harikzedeler Sokağı Sarnıcı	25	60	Yok	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
145	Helvacı Tahsin Sokak (Marmaray) Sarnıcı	104	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Taş	Sütun	?	?		Kötu	Boş
146	Hüseyin Kazım Sokağı Sarnıcı	122	?	Yok	08.08.1986	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	?		Kötu	Boş
147	İbadethane Sokak III. Sarnıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Kubbe	?		Kötu	Boş
148	İbrahim Paşa Türbesi Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
149	İmaret Sabunhanesi Sokağı Sarnıcı	63	120	Yok	12.02.1997	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
150	İMÇ 5. Blok Sarnıcı	69	205	Yok	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İonik İmpost		Kötu	Boş
151	İpek Bodrumu Sarnıcı	500	2500	Var	26.12.1965	12. yy	Yerüstü	Taş+Tuğla	Sütun	Kubbe	İonik İmpost		Kötu	Boş
152	İstanbul Lisesi Yurt Binası Altındaki Sarnıç	85	250	Yok	12.07.1974	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
153	Kariye Camii Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	12. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Aynalı Tonoz	Yok		Kötu	Boş
154	Katip Sinan Cami Sokağı Sarnıcı	?	?	?	13.09.1989	?	Yeraltı	Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
155	Kible Çeşme Caddesi Sarnıcı	?	?	Yok	Yok	12. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Tonoz	?		Kötu	Boş
156	Kupaçlar Çıkmaçı Sarnıcı	28,5	?	?	08.06.1973	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
157	Laussos Sarayı Büyük Salon Sarnıcı	650	?	Yok	25.06.1983	5. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Çapraz+Kubbe	Yok		Kötu	Boş
158	Laussos Sarayı Rotundası Kuzeyindeki Sarnıç	523	?	Var	25.06.1983	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	?	Yok		Kötu	Boş
159	Mabeynci Yokuşu Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
160	Mesihpaşa Caddesi Sarnıcı	?	?	?	20.07.1988	?	Yeraltı	Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
161	Molla Taşı Caddesi Sarnıcı	?	?	?	20.01.1988	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik Tonoz	?		Kötu	Boş
162	Muhterem Efendi Sokağı Sarnıcı	120	?	Yok	17.01.1981	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İonik İmpost		Kötu	Boş
163	Murat Paşa Cami Yanındaki Sarnıç	156	?	?	Yok	5-6. yy	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
164	Müftü Sokağı (Ödalar Mescidi) Sarnıcı	28	?	Yok	06.02.1986	10. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
165	Nurosmaniye Caddesi Küçük Sarnıcı	?	?	?	14.07.1979	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	?	İonik İmpost		Kötu	Boş
166	Nurosmaniye Caddesi Sarnıcı	245	735	Yok	29.08.1986	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
167	Oğuzhan Caddesi Sarnıcı	90	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
168	Ordu Caddesi Sarnıcı	128	?	Yok	16.06.1987	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
169	Polyuktos Kilisesi Sarnıcı	?	?	Yok	16.09.1987	12. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
170	Salkım Söğüt Sokağı Sarnıcı	50	?	Yok	16.09.2002	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
171	Semaver Sokak Sarnıcı	?	?	?	02.03.1984	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
172	Sofular Caddesi Sarnıcı	?	?	?	30.01.1990	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İmpost		Kötu	Boş
173	Star Bazaar Altındaki Sarnıç	228	1100	?	30.10.1991	6. yy	Yeraltı	Tuğla	Sütun	Beşik Tonoz	İonik İmpost		Kötu	Boş
174	Sultanahmet Arkeoloji Parkındaki Sarnıçlar	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	Beşik Tonoz	?		Kötu	Boş
175	Şeref Efendi Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Sütun	?	?		Kötu	Boş
176	Tarıkçı Cafer Sokak I. Sarnıç	62	240	?	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	Çapraz Tonoz	İonik İmpost		Kötu	Boş
177	Tarıkçı Cafer Sokak II. Sarnıç	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Beşik Tonoz	Yok		Kötu	Boş
178	Tepedelen Sokağı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
179	Torun Sokağı Sarnıcı	?	?	?	25.03.2009	5. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
180	Türk Telekom Kümkapı Santrali Sarnıcı	?	?	?	21.09.1988	?	Yeraltı	Taş+Tuğla	?	Tonoz	?		Kötu	Boş
181	Türk Telekom Tahtakale Santrali Sarnıcı	?	?	?	Yok	6. yy	Yeraltı	Taş+Tuğla	Sütun	?	İmpost		Kötu	Boş
182	Yeni Sarayhane Çıkmaçı Sarnıcı	?	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	?	?	?		Kötu	Boş
183	Yeşil Sanki Sokağı Sarnıcı	5	?	?	Yok	?	Yeraltı	Tuğla	Yok	Tonoz	?		Kötu	Boş

Ek 3. Yarımada Sarnıçları'nın genel durum çizelgeleri (D).

TARİHİ YARIMADA'DA TESPİT EDİLEN AÇIK VE KAPALI SARNIÇLAR												
<p>Toplam Sarnıç Sayısı: 183</p> <p>Tarihi Yarımada'daki Tespit Edilen Açık Sarnıç Sayısı: 4</p> <p>Tarihi Yarımada'daki Tespit Edilen Kapalı Sarnıç Sayısı: 179</p>						<p>Restorasyonu Yapılarak Yeniden İşlevlendirilen Kapalı Sarnıç: 15</p> <p>Günümüze Ulaşmış, İşlevsiz Kapalı Sarnıç Sayısı: 88</p> <p>* Günümüze Ulaşmış Girilebilen Kapalı Sarnıç Sayısı: 29</p> <p>* Günümüze Ulaşmış Girilemeyen Kapalı Sarnıç Sayısı: 59</p> <p>Tarihi Yarımada'daki Yok Olmuş Kapalı Sarnıç Sayısı: 76</p>						
TABAN ALANI	SU KAPASİTESİ	DEVŞİRME MALZEME	TESCİL DURUMU	YAPIM TARİHİ	YERALTI / YERÜSTÜ	TAŞIYICI SİSTEM	DÜŞEY TAŞIYICI	ÜST ÖRTÜ	SÜTUN BAŞLIĞI	SAĞLAMLIK BÜTÜNLÜK	FİZİKSEL ÖZGÜNLÜK	KULLANIM DURUMU
Tespit Edilen: 129	Tespit Edilen: 78	Var: 45	Var: 96	3-5. yy: 27	Yeraltı: 163	Taş: 1	Sütun: 73	Beşik: 66	İmpost: 22	İyi: 31	İyi: 25	Kullanılan: 35
		5-7. yy: 40		Tuğla: 114		Çapraz: 25		İonik İmpost: 21				
		7-9. yy: 2		Ayak: 5		Yelken: 11		Korint: 7				
Tespit Edilemeyen: 54	Tespit Edilemeyen: 105	Yok: 78	Yok: 87	9-14. yy: 28	Yerüstü: 20	Taş+Tuğla: 67	Sütun+Ayak: 16	Aynalı: 1	Trapezoidal: 5	Orta: 51	Orta: 50	Boş: 74
		9-14. yy: 28		Desteksiz: 59		Düz Örtü: 1		Karışık: 21				
		Tespit Edilemeyen: 86		Tespit Edilemeyen: 1		Üst Örtüsü: 4		Başlıksız: 63				
								Tespit Edilemeyen: 25	Tespit Edilemeyen: 44	Kötü: 101	Kötü: 108	Tespit Edilemeyen: 74

Ek 4. Tarihi Yarımada Sarnıçları'nın genel durum sonuç çizelgesi.

Harita 1. Tarihi Yarımada'daki açık ve kapalı sarnıçların harita üzerindeki dağılımı.